

Nr 143.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till Vattendomstolarna: Avlöningar; given Stockholms slott den 4 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementensärenden för denna dag föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. G. Westman.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman:

Vid anmälan till årets statsverksproposition av de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1938/1939 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, anmärkte jag under anslagspunkten [24], avseende anslag till Vattendomstolarna: Avlöningar, att med anledning av en pågående utredning angående förflyttning av Västerbygdens vattendomstol samma anslag tills vidare endast syntes böra beräknas i riksstaten och att slutligt anslags-

äskande senare torde få göras. I anslutning härtill hemställde jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vattendomstolarna: Avlöningar för budgetåret 1938/1939 beräkna ett förslagsanslag av 234,800 kronor. Denna hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Sedan berörda utredning numera avslutats, får jag ånyo underställa Kungl. Maj:t ifrågavarande anslagsbehov.

Anslaget till Vattendomstolarna: Avlöningar — vilket erhöll sin nuvarande beteckning i samband med tillkomsten den 1 juli 1935 av den nya rikstatsuppställningen — är för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 221,100 kronor. För dispositionen av anslaget gäller enligt Kungl. Maj:ts brev den 11 juni 1937 följande

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> ..	kronor	131,700	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	9,000	
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal:			
a) Grundavlöningar m. m.	kronor	67,700	
b) Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	3,200	»
			70,900
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»		9,500
			<hr/>
	Summa kronor	221,100.	

Under budgetåren 1935/1936 och 1936/1937 innefattade avlöningsstaten jämväl vissa anslagsposter för bestridande av kostnaderna för personalförstärkning vid Västerbygdens vattendomstol i anledning av det där då anhängiga målet om reglering av sjön Vänern.

Vattendomstolarnas organisation m. m.

Genom den av 1918 års lagtima riksdag antagna och den 28 juni samma år utfärdade vattenlagen, vilken trädde i kraft med ingången av år 1919, inrättades för behandlingen av vattenmål i första instans särskilda domstolar, benämnda vattendomstolar. Enligt 11 kap. 9 § vattenlagen bestämmes antalet vattendomstolar av Kungl. Maj:t, som jämväl förordnar om vattendomstolarnas domsområden. Vattendomstol består enligt 11 kap. 2 § vattenlagen av en lagkunnig, i domarevärv erfaren ordförande, benämnd vattenrättsdomare, två vattenrättsingenjörer med sakkunskap och erfarenhet, den ene särskilt beträffande byggande i vatten (vattenbyggnadsteknisk ingenjör) och den andre särskilt i frågor om torrläggning av mark (agrikulturteknisk ingenjör), samt två vattenrättsnämndemän. I vissa fall, nämligen då an-

läggning, företag eller annat varom i vattenmål är fråga är utan nämnvärd inverkan å vattenförhållandena och ej heller motstående intresse av någon betydelse därav beröres, är vattendomstolen beslutför med vattenrättsdomaren och vattenrättsnämndemännen samt allenast den ene av vattenrättsingenjörerna. — Vid vattendomstol äro vidare anställda en lagkunnig sekreterare, benämnd vattenrättssekreterare, samt i mån av behov amanuenser med juridisk utbildning och skrivbiträden. För varje vattendomstol finnes kansli med förläggningssort enligt Kungl. Maj:ts bestämmande.

Vattendomstolarna voro ursprungligen fem till antalet, benämnda Norrbygdens, Mellanbygdens, Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar, och med kanslier förlagda till respektive Umeå, Sundsvall, Stockholm (åren 1919—1921 Hedemora), Stockholm och Vänersborg. Personalen vid desamma — jämväl den dömande — var tillsatt allenast på förordnande därvid de tio vattenrättsingenjörstjänsterna anordnats såsom bisysslor vid sidan av annan statlig ingenjörstjänst.

I en den 29 februari 1932 till riksdagen avlåten proposition, nr 164, framlade Kungl. Maj:t förslag till vissa förändringar med avseende å vattendomstolarnas organisation. Till grund för propositionen låg ett av särskilt tillkallade sakkunniga den 29 september 1931 avgivet betänkande. Detta — vilket tryckts såsom särskild bilaga till nämnda proposition — innebar ingen ändring i fråga om ledamottsammansättningen i vattendomstolen. Däremot innefattade betänkandet förslag om vattendomstolarnas överförande från extra till ordinarie stat. Därvid skulle, genom uppdelning av Mellanbygdens vattendomstols område å Norrbygdens och Österbygdens vattendomstolar, domstolarnas antal minskas från fem till fyra samt vattenrättsdomarna och vattenrättsingenjörerna erhålla fullmakt å sina tjänster. I samband härmed skulle vattenrättsingenjörsbefattningarna organiseras såsom självständiga tjänster. Då vid en dylik anordning full sysselsättning icke kunde beredas dåvarande antal av tio vattenrättsingenjörer, två vid varje vattendomstol, föreslogs antalet ingenjörer skola nedbringas. De sakkunniga beräknade det vid heltidstjänstgöring behövliga antalet till sju, fyra vattenbyggnadstekniska och tre agrikulturtekniska ingenjörer. Av dessa skulle de fyra förstnämnda tjänstgöra envar vid *en* vattendomstol, varemot, då antalet vattendomstolar komme att överstiga antalet agrikulturtekniska ingenjörer, en fördelning av dessas tjänstgöring mellan olika domstolar bleve erforderlig. Denna fördelning föreslogs verkställd sålunda, att den för nordliga delen av landet avsedda vattendomstolen, Norrbygdens vattendomstol, finge sig tilldelad en torrläggningssakkunnig ingenjör och de tre sydliga domstolarna gemensamt erhöle två dylika ingenjörer. Bland annat för möjliggörande av de sistnämndas tjänstgöring vid mer än en domstol föreslogs, att dessas kanslier förlades till en och samma ort, därvid kansliet för Västerbygdens vattendomstol borde flyttas från Vänersborg till Stockholm, varest Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolars kanslier redan voro belägna. I övrigt innebar förslaget, att för avarbetande av uppkommen arbetsbalans eller vid anhopning av göromål vid någon av vattendomstolarna en biträdande vatten-

rättsdomare skulle kunna där anställas samt att vattenrättssekreterartjänsterna med hänsyn till desammas karaktär av passagetjänster bibehöllos såsom icke ordinarie. — Den avdelning av Västerbygdens vattendomstol, som inrättats för handläggning av målet rörande reglering av sjön Vänern, berördes icke av de sakkunnigas förslag.

I de sakkunnigas sålunda i stora drag återgivna organisationsplan — vilken varit föremål för yttranden av vattenöverdomstolen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och lantbruksstyrelsen samt vissa därav berörda sammanslutningar, nämligen Svenska vattenkraftföreningen och Svenska teknologföreningen, samt därvid i huvudsak vunnit vederbörandes anslutning — gjordes i propositionen inga andra avvikelser, än att förslaget om biträdande vattenrättsdomare icke upptogs och att antalet vattenbyggnadstekniska ingenjörer vid de tre till förläggning i Stockholm avsedda vattendomstolarna föreslogs bliva allenast två.

I anledning av propositionen hemställdes i en inom andra kammaren väckt motion, nr 474, bland annat, att riksdagen måtte besluta, att Västerbygdens vattendomstol skulle förläggas till lämplig plats inom sin domkrets och icke förflyttas till Stockholm.

Statsutskottet, till vars behandling såväl propositionen som ock nämnda motion hänvisades, hemställde i sitt utlåtande nr 99, att riksdagen måtte i anledning av propositionen och med avslag å motionen besluta i enlighet med det i propositionen framlagda organisationsförslaget.

Vid propositionens behandling i kamrarna framförde en del talare betänkligheter mot den ifrågasatta centraliseringen till Stockholm av de tre sydligaste domstolarna, varjämte uttalades en önskan, att frågan om domstolarnas förläggning måtte göras till föremål för en förnyad omprövning. I anledning härav förklarade dåvarande departementschefen, under erinran att frågan om förläggningsorterna ankomme på Kungl. Maj:ts prövning och avgörande, att han för sin del gärna skulle tillmötesgå önskemålet om ytterligare utredning på denna punkt eller i varje fall taga denna fråga under förnyad omprövning, samt att det i varje fall syntes kunna ställas i utsikt, att Västerbygdens vattendomstol skulle få bibehålla sin förläggning i västra Sverige under den tid det vid nämnda domstol anhängiga målet om sjön Vänerns reglering vore föremål för behandling; man finge då en erfarenhet av denna splittrade förläggning och kunde längre fram fatta slutlig ståndpunkt till frågan, huruvida en sådan anordning kunde för framtiden bibehållas eller icke.

Propositionens organisationsförslag biträdades av riksdagen enligt dess skrivelse nr 237.

Bestämmelserna rörande den nu gällande organisationen, vilken tillämpats från och med den 1 januari 1933, återfinnas dels, såsom nämnts, i vattenlagen, dels ock uti vissa i administrativ ordning utfärdade författningar, nämligen kungörelsen den 7 oktober 1932 (nr 451) om antalet vattendomstolar i riket, deras domsområden och kansliorter samt stadgan den 9 december 1932 (nr 565) angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna. Enligt dessa bestämmelser skola domstolarna vara till antalet fyra samt benämnas

Norrbygdens vattendomstol, Österbygdens vattendomstol, Söderbygdens vattendomstol och Västerbygdens vattendomstol med kanslierna förlagda till vidare till följande orter, nämligen Norrbygdens till Umeå, Österbygdens och Söderbygdens till Stockholm samt Västerbygdens till Vänersborg. Vid domstolarna äro, förutom annan personal, såsom ordinarie befattningshavare anställda fyra vattensrättsdomare och sex vattenrättsingenjörer, därav tre vattenbyggnadstekniska och tre agrikulturtekniska ingenjörer. Av vattenrättsingenjörerna äro en vattenbyggnadsteknisk och en agrikulturteknisk ingenjör anställda vid Norrbygdens vattendomstol samt två vattenbyggnadstekniska och två agrikulturtekniska ingenjörer vid Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar gemensamt. Utav de vid sistnämnda vattendomstolar gemensamt anställda vattenrättsingenjörerna har en, med sakkunskap särskilt i fråga om byggnad i vatten, fått sin stationeringsort bestämd till Vänersborg, medan de övriga eller således en vattenbyggnadsteknisk ingenjör och båda de agrikulturtekniska ingenjörerna blivt stationerade i Stockholm. Beträffande tjänstgöringen för vattenrättsingenjör, som samtidigt är anställd vid mer än en domstol, gäller (5 § i stadgan) att densamma fördelas mellan domstolarna enligt plan, som efter samråd med ingenjören för lämplig tidsperiod fastställas av vattensrättsdomarna i de domstolar, vid vilka han innehar anställning. Vid uppgörande av sådan plan skall särskilt iakttagas, att ingenjörens tjänstgöring utom stationeringsorten kan äga rum i såvitt möjligt sammanhängande följd samt att statsverkets kostnader för resor och dagtraktamenten i möjligaste mån begränsas. Vattenrättsingenjör åligger, bland annat, att, då han icke är upptagen av sammanträde med vattendomstolen eller av undersöknings- eller besiktningsförrättning, i enlighet med de föreskrifter vattensrättsdomaren meddelar och, då ingenjören är anställd vid mer än en domstol, den för hans tjänstgöring fastställda planen deltaga i arbetet å vattendomstolens kansli. — Enligt de ifrågavarande bestämmelserna omfattar Västerbygdens vattendomstols domsområde de delar av Jönköpings län som tillhöra Fylleåns, Nissans, Åtrans och Väners vattenområden, den del av Kronobergs län som tillhör Fylleåns vattenområde, den del av Hallands län som är belägen norr om vattendelaren mellan Lagans vattenområde, å ena, och Fylleåns med flera vattendrags vattenområden, å andra sidan, Skaraborgs län med undantag av de delar som höra till Hjälmarens och Vätterns jämte Motalaströms vattenområden, Älvsborgs län, Göteborgs och Bohus län, Värmlands län, den utmed gränsen till sistnämnda län belägna del av Kopparbergs län som hör till Väners vattenområde, samt den del av Örebro län som tillhör sistnämnda vattenområde.

Förläggningen av Västerbygdens vattendomstols kansli.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att enligt den av statsmakterna år 1932 beslutade omorganisationen av vattendomstolarna jämväl kansliet för Västerbygdens vattendomstol varit avsett att förläggas till Stockholm. Att denna domstol likväl bibehållits vid sin förläggning i Vänersborg har varit

att anse såsom ett provisorium, närmast betingat av den vid domstolen vid tiden för omorganisationen alltjämt pågående behandlingen av målet rörande sjön Vänerens reglering.

Hos Kungl. Maj:t föreligga numera åtskilliga framställningar om definitivt bestämmande av Västerbygdens vattendomstols förläggning. Sålunda har vattenrättsdomaren vid nämnda vattendomstol Anton Thelin i skrivelse av den 16 januari 1937 hemställt om Kungl. Maj:ts förordnande att domstolen skall från och med den tid, Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma, vara förlagd till S t o c k h o l m. Å andra sidan har hemställts, av stadsfullmäktige i Vänersborg, jämlikt beslut vid sammanträde den 9 februari 1937, att domstolen alltjämt måtte få kvarbliva i V ä n e r s b o r g och av Västra avdelningen av Sveriges advokatsamfund i skrivelse av den 16 april 1937 att Kungl. Maj:t måtte *dels* besluta att, så snart målet om Vänerens reglering blivit av vattendomstolen avdömt, densamma skall förläggas till G ö t e b o r g, *dels ock* vidtagna de ändringar beträffande vattenrättsingenjörernas tjänstgöring vid domstolen som med anledning härav ansåges höra äga rum.

Innan jag ingår på de sålunda föreliggande framställningarna, torde närmare redogörelse få lämnas för de synpunkter, som tidigare framförts på frågan om Västerbygdens vattendomstols förläggning och på vissa därmed sammanhängande frågor.

Med vattenrättsingenjörsbefattningarnas anordnande såsom heltidstjänster åsyftades en förstärkning av den tekniska sakkunskapens insats i domstolarnas verksamhet och ett åvägabringsande därigenom av ökade möjligheter till det nära samarbete mellan såväl vattenrättsdomaren och vattenrättsingenjörerna som ock mellan dessa sistnämnda inbördes, varav vattenmålens allsidiga utredning och snabba avgörande är i hög grad beroende. Rörande *betydelsen av vattenrättsingenjörernas medverkan i domstolsarbetet samt vikten av samarbete mellan domstolsledamöterna* anfördes i det förutnämnda s a k k u n n i g b e t ä n k a n d e t (sid. 52—55) bland annat följande:

De mål, vilka det tillkomme vattendomstol att pröva, vore av ganska skiftande art. De viktigaste torde vara sådana, däri fråga vore om tillstånd till utförande av anläggning för uttagande av vattenkraft eller för vattenreglering eller som anginge verkställande av torrlägningsföretag eller inrättande av allmän flottled. I alla dessa mål vore det rättsliga avgörandet på det intimeste förknippat med ett ingående bedömande av företagens tekniska verkningar, dess såväl privatekonomiska som statsekonomiska och i viss mån även sociala betydelse, dess inverkan på fiske, farled och andra allmänna intressen o. s. v. Tydligt vore det i första hand för utredning och prövning av de förekommande tekniska spörsmålen som vattenrättsingenjörernas deltagande i domstolsarbetet påkallades. Men lika givet vore, att utförandet av de ekonomiska beräkningar, vilka vore nödvändiga för bedömande av ett ifrågasatt företags tillfällighet och genomförbarhet, främst ankomme på vattenrättsingenjörerna. Att de ekonomiskt-tekniska frågorna vore av en utomordentlig betydelse i vattenmål, låge i sakens natur och hade genom vattenlagstiftningen i särskild grad framhävt. På vattenrättsingenjörernas insats i vattendomstolsarbetet måste vid sådant förhållande ställas stora krav. Man måste fordra, icke blott att de ägde framstående skicklighet och erfarenhet i

avseende å de tekniska och ekonomiska frågornas utredande och bedömande, utan även att de vore i tillfälle att å dessa frågor ägna tillräcklig tid och intresse. Detta vore så mycket viktigare som utredningen och det huvudsakliga bedömandet av dessa spörsmål vore förlagda till vattendomstolen såsom första instans i vattenmål. Det krav på skyndsamhet, som borde ställas på all rättsskipning, gjorde sig i särskilt hög grad gällande i fråga om domstolsbehandlingen av vattenrättsliga spörsmål. Med hänsyn till de stora ekonomiska intressen, som i regel vore förknippade med vattenmålen, framträdde här vikten av ett snabbt avgörande ännu starkare än eljest. För vinnande av ett gott resultat av vattendomstolarnas arbete såväl med avseende å den sakliga prövningen av förekommande mål som beträffande önskvärd skyndsamhet med målens behandling och avgörande vore det av stor vikt, att ett nära samarbete kunde äga rum såväl mellan vattenrättsdomaren och vattenrättsingenjörerna som mellan dessa sistnämnda inbördes. Med den dåvarande domstolsorganisationen hade samarbetet inom domstolarna vid målens förberedande behandling icke kunnat i önskvärd omfattning genomföras. Och detta hade i sin ordning utom andra nackdelar medfört, att vattenrättsdomaren måst använda stor del av sin arbetstid för att på egen hand sätta sig in i förekommande tekniska frågor och att hans arbetsbörda över huvud taget varit tyngre än den skulle blivit med ett mera omfattande biträde av ingenjörer.

För den nya organisationen av vattendomstolarna föreslogo, såsom nämnts, de s a k k u n n i g a en minskning av vattendomstolarnas antal till fyra och av vattenrättsingenjörernas antal till sju, därav fyra vattenbyggnadstekniska och tre agrikulturtekniska ingenjörer. I fråga om *ingenjörernas antal* anfördes i betänkandet (sid. 63—65, 67 o. 68):

Flera olika förslag hade tidigare framkommit angående sättet för åvägbringande av en reducering av vattenrättsingenjörernas antal. Sålunda hade det föreslagits, att med bibehållande av det dåvarande antalet vattendomstolar och deras förläggning till skilda orter heltidstjänster skulle inrättas för tre vattenbyggnadstekniska vattenrättsingenjörer med skyldighet för var och en av dem att samtidigt ägna sig åt arbetet vid två särskilda domstolar. Tjänstgöringsskyldigheten skulle lämpligen kunna fördelas mellan de olika domstolarna så, att ingenjören tjänstgjorde viss tid, exempelvis varannan vecka, vid vardera domstolen. Emot en dylik uppdelning av ingenjörernas tjänstgöring kunde emellertid anmärkas, att stora svårigheter skulle uppstå för ett lämpligt och praktiskt ordnande av de särskilda domstolarnas arbete och att genom ingenjörernas ofta återkommande resor från den ena till den andra domstolens förläggningsort mycken arbetstid komme att förspillas och icke obetydliga kostnader föranledas. I sistnämnda hänseende finge framhållas, att en ingenjör, som vore bosatt å den ort där den ena domstolen vore förlagd, givetvis måste tillerkännas rätt till särskild ersättning för den tid, då han måste uppehålla sig å den andra domstolens förläggningsort. Den viktigaste anmärkningen mot den föreslagna anordningen med uppdelning av samme ingenjörers tjänstgöring på olika till skilda orter förlagda domstolar vore emellertid, att med densamma syftet med vattenrättsingenjörsbefattningarnas omläggning till heltidstjänster skulle till stor del förfelas, särskilt i det hänseendet att det avsedda ständiga samarbetet mellan vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörerna icke skulle kunna genomföras.

Ett annat, av vattenrättsdomarnas majoritet framlagt förslag om sammanstående av de dåvarande vattendomstolarna till en gemensam, till huvudstaden förlagd vattendomstol, som med fyra vattenrättsdomare och tre vat-

tenrättsingenjörer av vartdera slaget ävensom en biträdande ingenjör skulle arbeta å fyra särskilda avdelningar, varje avdelning med, i första hand, viss geografisk del av landet till verksamhetsområde, syntes från vissa synpunkter vara värt beaktande. Emot detsamma hade emellertid anmärkts, att genom vattendomstolarnas sammanslagning till ett centralt ämbetsverk den rättssökande allmänheten i mera avlägset belägna trakter skulle praktiskt taget betagas möjligheten att personligen infinna sig å vattendomstolskansliet för ingivande av ansökningar, uttagande av stämning m. m. och att befolkningen i sådana trakter därför komme att förlora känslan av samhörighet med och måhända även förtroendet för domstolen. Att denna anmärkning icke saknade visst berättigande vore uppenbart, även om det icke finge förglömmas, att jämväl vid lokal förläggning av vattendomstolarna den betydande utsträckningen av varje domstols område gjorde, att för större delen av befolkningen inom detsamma personliga besök å domstolskansliet vore förenade med betydande kostnader och olägenheter. I själva verket torde också förhållandena hava utvecklat sig därhän, att i de allra flesta fall hänvändelse till vattendomstolarna skedde medelst post eller telefon och icke genom personliga besök. Vad som mest talade mot det omförmälda centralisationsförslaget syntes vara, att resorna för den avdelning av den centrala vattendomstolen, vilken skulle hava att behandla frågor rörande övre Norrlands vattendrag, i många fall bleve så tidsödande och besvärliga, att undersökningar och besiktningar sannolikt icke komme att verkställas av vattenrättsingenjörerna utan uppdroges åt andra, mera närbeläget boende sakkunniga, med den påföljd att vattenrättsingenjörerna måhända icke förvärvade tillräckligt ingående kännedom om de hydrografiska och ekonomiska förhållandena inom vissa delar av domstolsområdet.

Till lösning av frågan om vattenrättsingenjörernas bestämmande till sådant antal, att full sysselsättning kunde beredas dem med arbetet i och vid vattendomstolarna, hade framkommit ännu ett förslag, vilket syntes förtjänt av viss uppmärksamhet. Detta förslag ginge ut på att vattendomstolarnas antal skulle begränsas till tre med förläggning, den för norra delen av landet avsedda till lämplig stad i Norrland och de båda andra till resp. Stockholm och Göteborg. Vid var och en av dessa domstolar skulle fast anställas en vattenrättsdomare och två vattenrättsingenjörer, en av vartdera slaget, samt dessutom — när det uppenbarligen skulle bliva omöjligt för en vattenrättsdomare att medhinna behandlingen av samtliga till hans vattendomstol hörande mål — en biträdande vattenrättsdomare eller förste sekreterare med skyldighet att handlägga de domargöromål, som till honom överlämnades. Den huvudsakligaste anmärkningen mot detta förslag hade varit, att det måste anses i hög grad otillfredsställande, att en stor del — omkring hälften — av vattenmålen skulle komma att regelmässigt behandlas och avgöras av en domare med sämre kompetens och mindre självständig ställning än den egentliga vattenrättsdomaren. Med hänsyn till denna anmärkning, vars riktighet icke kunde förnekas, syntes icke heller ifrågavarande förslag böra läggas till grund för frågans lösning.

Tanken att minska antalet vattendomstolar samtidigt därmed att vattenrättsingenjörernas antal nedbringades så, att full sysselsättning kunde beredas dem, syntes emellertid vara värd att taga fasta på, även om därvid borde eftersträvas, att minsta möjliga ändring gjordes i de dåvarande förhållandena beträffande domsområdena. Därest en av de två norrländska vattendomstolarna indroges och i samband därmed vissa jämkningar gjordes beträffande domstolarnas verksamhetsområden, kunde man antaga, att med en vattenbyggnadsteknisk vattenrättsingenjör i envar av de fyra vat-

tendomstolar, mellan vilka hela landet sålunda skulle uppdelas, full sysselsättning skulle kunna beredas var och en av dessa ingenjörer. Mera tveklaktigt vore det, om fyra torrläggningssakkunniga vattenrättsingenjörer skulle erhålla tillräckligt arbete att fylla hela deras tid. Det hade därför syntts böra tagas under överbäggande, om ej de torrläggningssakkunniga vattenrättsingenjörernas antal skulle kunna sättas lägre än antalet vattendomstolar eller, med andra ord, om förhållandena skulle kunna ordnas så, att var och en av dessa vattenrättsingenjörer eller vissa av dem ålades skyldighet att tjänstgöra vid mer än en domstol. Såsom redan i det föregående hade framhållits, torde en dylik uppdelning av en ingenjörers arbete mellan domstolar, som vore förlagda till skilda orter, komma i strid med det syftemål, som man avsåg att vinna med omläggningen av vattenrättsingenjörsbefattningarna till heltidstjänster. Huru än fördelningen mellan de olika domstolarna av en vattenrättsingenjörers tjänstgöringsskyldighet ordnades, vore det uppenbart, att det samarbete och det beredande av tillfälle till ständiga rådplägningar mellan en vattendomstols ledamöter, som skulle genom nämnda reform befordras, icke vore möjligt att genomföra, om en av ingenjörsledamöterna under periodiskt återkommande tider måste vistas å annan ort för tjänstgöring i annan vattendomstol. I viss mån annorlunda skulle det däremot ställa sig, om de domstolar, mellan vilka en vattenrättsingenjörers arbete skulle uppdelas, vore förlagda till samma ort med kansli-lokaler såvitt möjligt i samma hus. I ett sådant fall skulle den omständigheten, att ingenjören hade att ägna sig åt arbetet i båda domstolarna, i väsentligt mindre grad utgöra hinder för det åsyftade samarbetet mellan ledamöterna i vardera domstolen. Med undantag för de tillfällen, då ingenjören vore upptagen av domstolssammanträden eller undersöknings- eller besiktningsförrättningar, skulle han vara lätt tillgänglig för såväl båda vattendrättsdomarne som sin ingenjörskollega i den ena och den andra domstolen.

Den sålunda anvisade utvägen ansågs förutsätta *Västerbygdens vattendomstols förflyttning till Stockholm*. Härom anförde de sakkunniga i betänkandet (sid. 68 o. 69):

Den nämnda förutsättningen för möjligheten att uppdelas en vattenrättsingenjörers tjänstgöring mellan två olika vattendomstolar föreläge för det dåvarande endast beträffande Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar, vilkas kanslier vore förlagda till Stockholm och där inrymda i samma fastighet. Redan under dåvarande förhållanden skulle en torrläggningssakkunnig ingenjör icke kunna medhinna på honom ankommande arbete i båda de nyssnämnda domstolarna. Om däremot jämväl Västerbygdens vattendomstol vore förlagd till Stockholm, skulle det icke vara omöjligt att låta det arbete, som krävdes av de torrläggningssakkunniga vattenrättsingenjörerna vid denna samt Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar, utföras av två dylika ingenjörer. Med all sannolikhet skulle dessa medhinna hela det ifrågavarande arbetet i nämnda domstolar.

Emot en förflyttning av Västerbygdens vattendomstol till Stockholm kunde visserligen enligt de sakkunniga (betänkandet sid. 69) invändningar göras såväl därutinnan, att vattendomstolen bleve i mindre mån tillgänglig för allmänheten inom domkretsen, som ock i det avseendet, att vattendrättsdomaren och vattenrättsingenjörerna, om de icke längre vore bosatta inom domstolens verksamhetsområde, måhända komme att sakna den intima kontakt med ekonomiska och andra förhållanden inom detsamma, vilken för

ett rätt avgörande av vattenmålen vore av största betydelse. Sannolikt komme det också att betecknas såsom i viss mån oegentligt att, samtidigt därmed att frågan om hovrätternas uppdelning på ett större antal med mera spridd förläggning allt mer aktualiserats, de flesta av rikets vattendomstolar förlades till huvudstaden och således två av dem utanför sina domsområden. Då emellertid personliga besök å vattendomstolarnas kanslier relativt sällan förekomme, då tågförbindelserna mellan västra Sverige och Stockholm som bekant vore synnerligen goda och då enligt vattenlagens föreskrift vattenmål skulle av vattendomstolen prövas antingen vid syn å stället eller vid sammanträde å plats, som vore för parterna välbelägen, syntes anmärkningen om vattendomstolens mindre lättillgänglighet icke böra tillmätas allt för stor betydelse. Att de särskilda förhållandena i hydrografiskt, ekonomiskt och annat avseende, som rådde beträffande skilda delar av domstolens verksamhetsområden skulle bliva mera främmande för domstolen, om den förlades utanför området, torde icke heller kunna befaras. Det vore härutinnan att märka, att i de fall, då särskild teknisk utredning eller annan förberedande undersökning å stället erfordrades, dylik undersökning för framtiden avsåges skola regelmässigt hållas av vattenrättsingenjörerna eller endera av dem, att de allra flesta vattenmål, som vore att hänföra till så kallade ansökningsmål, handlades vid syn på stället, samt att den speciella ortskännenheten beträffande ekonomiska förhållanden, gängse föreställningssätt och dylikt i främsta rummet företrädde av vattenrättsnämndemännen. Av det anförda torde också framgå, att förhållandena beträffande vattendomstolarna vore så olikartade dem, som gällde i avseende å hovrätterna, att vad som ansåges bäst i fråga om dessa senare icke kunde utan vidare antagas äga tillämplighet å de förra.

De sakkunniga erinrade vidare (betänkandet sid. 69 o. 70), att genom förflyttning av Västerbygdens vattendomstol till Stockholm skulle vinnas jämväl vissa andra fördelar. I sådant hänseende framhölls, att de tre till Stockholm förlagda vattendomstolarnas ordförande och ingenjörer skulle bliva lättare i tillfälle att till gagn för en enhetlig domstolsbehandling rådgöra med varandra angående förekommande rättsliga och tekniska spörsmål, att i de fall, då anlåtande av sakkunnigt biträde, särskilt på det elektrotekniska området, erfordrades, möjligheten för dessa domstolar att begagna sig av samma sakkunnige skulle befordras, att nödiga extra biträden för utförande av renskrivningsarbete kunde vara gemensamma för de tre domstolarna och därigenom bättre utnyttjas, samt att lösningen av domstolarnas arkivfråga bleve underlättad.

De sakkunniga uttalade till sist, att de, då en förflyttning av Västerbygdens vattendomstol till Stockholm å ena sidan icke skulle medföra några olägenheter och å andra sidan vore så gott som nödvändig för åvägabringande av en ändamålsenlig organisation av de torrläggningssakkunniga vattenrättsingenjörernas tjänster, icke tvekade att föreslå nämnda förflyttning.

I propositionen föreslogs såsom förut anmärkts en minskning av domstolarnas antal till fyra och av ingenjörernas antal till sex. Från denna

utgångspunkt framstode det enligt propositionen (sid. 50 o. 51) såsom nödvändigt, att en uppdelning av ingenjörernas tjänstgöring å olika domstolar ägde rum. Ur denna synpunkt hade tidigare ifrågasatts ett sammanförande av de fyra vattendomstolar, som skulle bibehållas, till en gemensam förläggningssort eller alternativt, med bibehållande av den nordligaste domstolens lokala förläggning, ett sammanförande av de tre övriga. De sakkunniga hade förordat den sistnämnda utvägen. Med hänsyn till vad de sakkunniga anfört borde ock företräde givas åt de sakkunnigas förslag i denna del. Då en uppdelning av tjänstgöringen för samma vattenrättsingenjör å två eller flera domstolar med olika förläggningssorter skulle erbjuda alltför stora praktiska svårigheter för att kunna anses tillfredsställande, följde därav, att den nordligaste domstolen tilldelades två ingenjörer, därav en med sakkunskap särskilt i fråga om byggande i vatten och en med sakkunskap särskilt beträffande torrläggning av mark, samt att de övriga fyra ingenjörerna, två av vardera slaget, indelades till tjänstgöring å de tre återstående domstolarna, som skulle erhålla sin gemensamma förläggningssort i Stockholm.

Rörande frågan om de tre sydligaste domstolarnas förläggning i Stockholm anfördes i propositionen (sid. 51 o. 52):

Mot en centralisering av vattenrättsskipningen i den utsträckning, som enligt de sakkunnigas förslag skulle äga rum, kunde otvivelaktigt resas vissa betänkligheter, och jämförelser med den av riksdagen förordade uppdelningen av hovrätterna låge uppenbarligen nära till hands. En sådan jämförelse vore emellertid icke berättigad. Under det att hovrätternas rättsskipning vore och med all sannolikhet jämväl för framtiden till övervägande del måste vara förlagd till en och samma ort, hölles vattendomstolarnas sammanträden i regel å annan plats än kansliorten. Detta vore förhållandet ej allenast, då för ett måls prövning erfordrades syn på stället; den allmänna regeln vore att vattendomstolens sammanträde skulle hållas å plats, som vore för parterna välbelägen. Ej heller i annat hänseende torde ett sammanförande till en gemensam förläggningssort av de tre domstolar, som vore avsedda för de mellersta och sydliga delarna av landet, komma att medföra några nämnvärda olägenheter. För parterna i vattenmål uppkomme icke någon ökad kostnad till följd därav, att domstolens förläggningssort vore närmare eller fjärrare, då vattendomstolens resekostnader i allmänhet utginge av statsmedel. Vad slutligen anginge sistnämnda kostnader torde någon väsentlig skillnad vid den ena eller andra organisationen icke komma att uppstå. En eventuell ökning av dessa kostnader komme i stort sett statens järnvägar till godo. Dessutom borde erinras, att en central förläggning alltid medförde en större möjlighet till besparingar i fråga om såväl personal som utrymmen.

Med hänsyn till vad sålunda framhållits, fann departementschefen de skäl, som kunde anföras mot en central förläggning av de tre för mellersta och sydliga delarna av landet avsedda domstolarna icke kunna tilläggas avgörande betydelse.

I riksdagens skrivelse (nr 237) anfördes:

Mot den föreslagna nya organisationen av vattendomstolarna hade riksdagen icke funnit skäl till erinran. Riksdagen hade sålunda anslutit sig till vad departementschefen anfört och föreslagit. Dock torde vid domkretsindelningens fastställande hänsyn icke enbart böra tagas till arbetsbördans fördelning utan även geografiska förhållanden beaktas. I detta samman-

hang hade riksdagen ock förehaft till prövning frågan om vattendomstolornas förläggning. Enligt det föreliggande förslaget skulle den nordligaste domstolens förläggning bibehållas, under det de övriga skulle erhålla en gemensam förläggningssort i Stockholm. Då riksdagen haft att taga ståndpunkt till förevarande fråga, hade riksdagen funnit sig böra bifalla vad Kungl. Maj:t föreslagit. Visserligen hade riksdagen ansett det i viss mån tveksamt, huruvida en central förläggning av tre domstolar till Stockholm kunde anses i alla avseenden lämplig, men riksdagen hade dock, särskilt med hänsyn till fördelen av att kunna i största möjliga mån tillvarataga vattenrättsingenjörernas arbetskraft, icke velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag.

Jag övergår härefter till de nu föreliggande framställningarna om ett definitivt bestämmande av platsen för Västerbygdens vattendomstols kansli. I detta avseende föreligga, såsom tidigare anmärkts, två huvudalternativ, av vilka det ena, det av vattenrättsdomaren Thelin framförda, syftar till en central förläggning i Stockholm av domstolskansliet i enlighet med den år 1932 godkända organisationsplanen för vattendomstolorna, medan det andra innebär en fortsatt lokal förläggning av kansliet. Sistnämnda alternativ inrymmer i sin ordning två ursprungliga förslag, advokatavdelningens, enligt vilket kansliet skulle flyttas till Göteborg, och stadsfullmäktiges i Vänersborg, som innebär fortsatt förläggning till sistsagda stad. Här må ytterligare förutskickas, att under ärendets fortsatta behandling framkommit ännu ett förslag om domstolens lokala förläggning, nämligen till Karlstad, därför länsstyrelsen i Värmlands län uttalat sig.

I det följande kommer jag att behandla de olika huvudalternativen med tillhörande yttranden vart för sig. Dessförinnan vill jag emellertid erinra om att behandlingen vid Västerbygdens vattendomstol av målet angående Vänerens reglering under år 1937 slutförts.

A) Central förläggning av Västerbygdens vattendomstols kansli?

Vattenrättsdomaren Thelin inleder sin framställning om kansliets förläggning till Stockholm med en redogörelse för erfarenheterna under de gångna fem åren av den lokala förläggningen av Västerbygdens vattendomstols kansli. Han anför härutinnan sammanfattningsvis, att riktheten av de anmärkningar som, enligt vad förut anförts, tidigare framställt mot anordningen med uppdelning av vattenrättsingenjörernas tjänstgöring på olika till skilda orter förlagda domstolar, till fullo bekräftats av de erfarenheter, som vid Västerbygdens vattendomstol och, enligt vad han inhämtat, jämväl vid Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar vunnits under de år, anordningen hittills varit i tillämpning. Betydande svårigheter hade sålunda uppstått för arbetets behöriga bedrivande vid samtliga dessa vattendomstolar. Av vattenrättsingenjörernas resor mellan de båda förläggningssorterna och av deras uppehåll för kanslitjänstgöring utanför den egna stationeringsorten hade vidare för statsverket uppkommit ej obetydliga kostnader för rese- och traktamentsersättningar, varjämte till följd av såväl nämnda resor som ock den i Vänersborg stationerade vattenrättsingenjörrens resor till och från sammanträden inom domsområdet för Söderbygdens vat-

tendomstol, där han jämväl vore indelad till tjänstgöring, åtskillig och med hänsyn särskilt till den stora arbetsbördan inom de olika domstolarna dyrbar tid gått förlorad.

Ett närmare angivande av alla de svårigheter i avseende å domstolsarbetets ordnande på ändamålsenligaste sätt, som följde av den splittrade förläggningen, skulle, fortsätter Thelin, föra alltför långt, och torde för övrigt få anses såsom överflödigt, men tillåte han sig dock anmärka följande:

Med tillämpning av de i stadgan den 9 december 1932 därom givna bestämmelser hade, alltsedan den nya organisationen började tillämpas, funnits fastställd en plan för de vid Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar anställda vattenrättsingenjörernas tjänstgöring. Enligt denna plan vore avsett, att nämnda tjänstgöring skulle, vad Västerbygdens vattendomstol anginge, fullgöras sålunda, att de båda agrikulturtekniska ingenjörerna varje månad tjänstgjorde vid sistnämnda domstol, den ene under tiden den 1—den 10 och den andre under tiden den 21—månadens slut, samt att den i Vänersborg stationerade vattenbyggnadstekniska ingenjören tjänstgjorde vid domstolen därstädes under båda de nu angivna perioderna, medan han under tiden den 11—den 20 i varje månad tjänstgjorde vid Söderbygdens vattendomstol. Med hänsyn till de säregna arbetsförhållanden, som förelåge vid vattendomstolarna, vore det givet, att denna plan icke kunnat och icke heller varit avsedd att strikt tillämpas. För tillgodoseende av någondera domstolens tillfälliga behov av endera eller båda ingenjörernas medverkan i vidare omfattning än planen medgivit hade också avvikelser från densamma förekommit. Emellertid hade det i stort sett varit nödvändigt att vid planläggningen av domstolarnas resor för syner och sammanträden eller av ingenjörernas undersöknings- och besiktningsförrättningar utgå från den fastställda tjänstgöringsindelningen. Denna bundenhet av tjänstgöringsplanen hade, åtminstone vad anginge Västerbygdens vattendomstol, varit till hinder för ett rationellt ordnande av domstolens resor och därigenom också av dess arbetsförhållanden i övrigt. För vinnande av tid och till undvikande av onödiga rese- och traktamentsersättningskostnader hade vid sistnämnda domstol resorna i allmänhet företagits inom vissa naturligen sammanhängande områden, exempelvis länsvis, och sålunda, att domstolen efter resa till någon lämplig ort inom området med utgångspunkt därifrån berest området i övrigt och därunder avhållit sammanträden och företagit syner i så stor omfattning som varit möjligt under den enligt tjänstgöringsplanen ifrågakommande perioden. Det hade härvid ej sällan inträffat, att till följd av någondera ingenjörens tjänstgöringsskyldighet i annan domstol under den närmast därefter infallande tjänstgöringsperioden mål, som varit färdigberedda för handläggning under en viss resa, icke kunnat upptagas i planen för samma resa utan måst anstå till en extra resa vid en senare tidpunkt. Härigenom hade för vederbörande parter vållats onödigt dröjsmål med målens behandling och avgörande, varjämte för domstolen uppkommit tidsförlust och för statsverket extra kostnader.

I fråga om nämnda extra kostnader anföres följande:

Under åren 1933—1936 hade den i Vänersborg stationerade ingenjörens tjänstgöring i Söderbygdens vattendomstol omfattat tillhoppa 311 dagar eller i medeltal per år 78 dagar. Härav hade för tjänstgöring å nämnda domstols kansli i Stockholm åtgått sammanlagt 115 dagar, resedagarna däri inräknade. Den sammanlagda rese- och traktamentsersättningskostnaden för denna kanslitjänstgöring hade uppgått till i runt tal 3.300 kronor eller i medeltal

per år till 825 kronor. Beträffande kostnaderna för de båda agrikulturtekniska ingenjörernas tjänstgöring å kansliet i Vänersborg hade någon motsvarande utredning icke blivit verkställd. Anledningen härtill sammanhängande med det förhållandet, att dylik tjänstgöring förekommit i endast ringa utsträckning. På grund av det stora antalet till Västerbygdens vattendomstol inkomna mål av brådsakande natur hade nämligen till befrämjande av målens snara behandling och avgörande de båda agrikulturtekniska ingenjörernas tjänstgöringstid vid denna domstol hittills tagits i anspråk huvudsakligen för sammanträden och syner. Kanslitjänstgöringen i Vänersborg hade till följd härav för dessa ingenjörers vidkommande kommit att inskränkas i högre grad än som varit lämpligt, och en utredning rörande kostnaderna för samma tjänstgöring skulle därför vara av föga värde. Emellertid torde det icke vara möjligt att i längden bedriva arbetet vid domstolen efter de hittills följda linjerna. Tvärtom framstode det såsom ofrånkomligt att — om icke på annat sätt, så genom begränsning av antalet sammanträdesdagar under året med därav följande försening av målens behandling och avgörande — framdeles ordna verksamheten vid domstolen så, att de båda agrikulturtekniska ingenjörernas tjänstgöring kunde i erforderlig omfattning utnyttjas jämväl för arbetet å domstolens kansli. Med hänsyn till storleken av arbetsbördan vid Västerbygdens vattendomstol kunde förutsättas, att under sålunda ändrade arbetsförhållanden envar av de båda agrikulturtekniska ingenjörerna skulle komma att tagas i anspråk för kansliarbete vid domstolen i till och med större utsträckning än vad fallet hittills varit beträffande den i Vänersborg stationerade vattenbyggnadstekniska ingenjörens tjänstgöring å Söderbygdens vattendomstols kansli. Den sammanlagda årliga kostnaden för ingenjörernas kanslitjänstgöring torde därför vid en fortsatt lokal förläggning av Västerbygdens vattendomstol komma att uppgå till ett minsta belopp av, lågt räknat, 3,000 kronor.

Beträffande den arbetstid, som till följd av domstolarnas splittrade förläggning gått förlorad på resor, anföres, utöver vad ovan anmärkts angående den i Vänersborg stationerade ingenjörens resor till och från Stockholm för kanslitjänstgöring därstädes, följande:

För sammanträden inom de mera avlägsna delarna av Söderbygdens vattendomstols verksamhetsområde vore det för de i Stockholm stationerade ledamöterna av denna domstol möjligt att uppskjuta avresan därifrån till sent på kvällen å dagen före första sammanträdet under en reseperiod, varefter de som regel kunde återvända från orten för sista sammanträdet med nattåget samma dag för att vara åter i Stockholm tidigt påföljande morgon. För dessa ledamöters resor behövde således i allmänhet icke tillsättas någon arbetstid. Den i Vänersborg stationerade ledamoten av nämnda domstol vore däremot nödsakad att för sammanträden inom större delen av domstolens verksamhetsområde avresa från Vänersborg redan vid 12 å 13-tiden, understundom än tidigare, å dagen före första sammanträdet, varjämte för honom i regel saknades möjlighet att återkomma till stationsorten förrän vid 16-tiden och aldrig före klockan 12 å dagen efter sista sammanträdet. Förhållandet bleve i stort sett detsamma även vid en förläggning av Västerbygdens vattendomstol till exempelvis Göteborg. För varje sådan resa ginge således för honom förlorad en arbetstid av 1.5 å 2 dagar. Med ledning av den ifrågavarande ledamotens anteckningar hade beräknats, att antalet sålunda och för resor till och från Stockholm för kanslitjänstgöring därstädes förlorade arbetsdagar hittills uppgått till 51. Vid en fortsatt förläggning av Västerbygdens vattendomstol utanför Stockholm skulle härtill läggas det

antal dagar, som komme att gå förlorade till följd av de i Stockholm stationerade ingenjörernas resor till och från nämnda domstols förläggningssort för kanslitjänstgöring därstädes.

Vattenrättsdomaren framhåller vidare, att den nuvarande anordningen med lokal förläggning av Västerbygdens vattendomstol icke lämnade tillräckligt utrymme vare sig för en rationell fördelning av arbetet mellan de fyra ifrågakommande vattenrättsingenjörerna eller för ett anpassande av deras tjänstgöring efter det vid varje tidpunkt inom de olika domstolarna föreliggande behovet av ingenjörernas medverkan för sammanträden och syner eller för undersöknings- och besiktningsförrättningar, samt att anordningen därjämte utgjorde ett bestämt hinder för ett tillvaratagande i största möjliga utsträckning av ingenjörernas arbetskraft. Härutinnan anföres följande:

Förfarandet vid vattendomstolarna skilde sig ej oväsentligt från det, som vore rådande vid de allmänna underrätterna. De allmänna intressen, som gjorde sig starkt gällande i fråga om vattenmålen, påkallade i långt högre grad än i vanliga mål initiativ och medverkan från domstolens sida. Ansvar för utredningens fullständighet åvilade i främsta rummet vattenrättsdomaren. Redan innan målet komme under vattendomstolens bedömande, hade han att föranstalta om erforderliga förberedande undersökningar samt om vidtagande av de andra åtgärder, som vore nödiga för utredningens fullständiggande. Handläggningen av ett vattenmål vore i överensstämmelse härmed uppdelad i två stadier, förberedelsen och den egentliga domstolsbehandlingen. Syftet med förberedelsen vore att såvitt möjligt begränsa antalet domstolssammanträden och därigenom inbespara kostnader såväl för statsverket som ock för de enskilda parterna. Under tiden mellan sammanträdena påginge å domstolens kansli och genom undersökningar å stället arbetet med målens förberedande till behandling eller avgörande av domstolen.

Då syftet med den förberedande behandlingen icke torde stå att ernå under annan förutsättning, än att de tekniska och ekonomiska frågorna redan å förberedelsestadiet erhöles en såvitt möjligt fullständig utredning, vore det av vikt att vattenrättsingenjörernas tjänstgöring ordnades så, att de kunde följa ett måls utveckling alltifrån det detsamma inkommit till domstolen samt vid lämpliga tidpunkter verkställa de undersökningar och utredningar, som erfordrades för målets riktiga behandling och avgörande. Det låge i sakens natur, att under nuvarande förläggningsförhållanden möjlighet till ett dylikt ordnande av ingenjörernas tjänstgöring icke förefunnes. Det hade tvärtom ej sällan inträffat, att någondera av de i ett mål tjänstgörande ingenjörerna blivit i tillfälle att studera handlingarna i målet och sätta sig in i däri föreliggande spörsmål först i sammanhang med målets behandling inför domstolen.

Vattenrättsdomaren framhåller emellertid vidare att den allvarligaste anmärkningen mot den nuvarande anordningen låge i det förhållandet, att densamma icke beredde möjlighet till samarbete och rådpläging mellan domstolens ledamöter i den omfattning, vattenmålens vikt och betydenhet samt hänsynen till parternas berättigade intressen av målens snabba behandling och avgörande krävde. Härom yttras bland annat:

För Västerbygdens vattendomstols vidkommande hade under den nuvarande ordningen i stort sett icke erbjudit sig andra tillfällen till rådplägingar

mellan vattenrättsdomaren och de båda agrikulturtekniska ingenjörerna samt mellan dessa sistnämnda och den i Vänersborg stationerade ingenjören än vid sammanträffanden under tågresa och i samband med syner och sammanträden. Samarbetet mellan vattenrättsdomaren vid denna domstol samt de båda agrikulturtekniska ingenjörerna hade således i ingen mån befrämjats av den nya organisationen. Tvärtom torde det med fog kunna göras gällande, att vad den agrikulturtekniska sakkunskapens medverkan i domstolens arbete anginge syftet med vattenrättsingenjörsbefattningarnas omläggning till heltidstjänster, nämligen att förstärka och fördjupa den tekniska sakkunskapens insats i domstolarnas verksamhet, förfelats till följd av domstolens lokala förläggning.

Bristen på tillfällen till rådplägingar mellan domstolens olika ledamöter hade gjort sig särskilt känbar vid vattenrättsdomarens beredande av ett mål för överläggning till dom och vid hans avfattning av domstolens domar ävensom vid de agrikulturtekniska ingenjörernas sysslande i Stockholm med uppgifter, som föranletts av iakttagelser vid undersökningar eller vattendomstolens syner eller av något vattendomstolens beslut. Under vattenrättsdomarens beredande av ett mål för överläggning till dom uppstode allt som oftast behov av rådpläging med den i målet tjänstgörande agrikulturtekniska ingenjören rörande tekniska frågor av grundläggande betydelse för målets riktiga bedömande samt av beskaffenhet tillika att ej kunna nöjaktigt klarläggas under ett telefonsamtal eller per korrespondens. Jämväl under arbetet med domens avfattning uppkomme behov av dylik rådpläging rörande tekniska frågor av beskaffenhet att icke lämpa sig för ett klarläggande under förhållanden, som nyss sagts. I dylika situationer hade som regel annan utväg ej stått öppen än att avbryta arbetet och låta detsamma anstå till passande tillfälle efter rådpläging med vederbörande ingenjör under närmast därpå infallande tjänstgöringsperiod. Då arbetet sedermera återupptogs, hade som oftast tarvats förnyad inläsning av målet.

De brister i avseende å möjligheter till avvägbringande av samarbete mellan domstolens ledamöter, som sålunda vidlåde den lokala förläggningen av Västerbygdens vattendomstol, vore ägnade att äventyra de tekniska och ekonomiska frågornas allsidiga och uttömmande utredning och därigenom också målens riktiga bedömande ävensom att fördröja målens avgörande. Även om det kunde anses, att utredningen av nämnda frågor hittills icke blivit i någon nämnvärd omfattning eftersatt, så hade det dock till följd av angivna brister tyvärr icke varit möjligt att tillgodose parternas berättigade intressen av målens skyndsamma behandling och avgörande.

I fråga om arbetsbördan vid vattendomstolen framhålles att densamma ökats avsevärt under senare år. Härom anföres i huvudsak:

Rörande de olika vattendomstolarnas arbetsbörda under åren 1919—1930 finnes i det förut omförmälda sakkunnigebetänkandet (sid. 13—17) intagna vissa tabeller med uppgifter å antalet inkomna mål inom envar av de tre huvudgrupper, å vilka vattenmålen fördelade sig, nämligen ansökningsmål, stämningmål samt besvärs- och underställningsmål. Tabellen beträffande Västerbygdens vattendomstol utvisade, att hela antalet under åren 1919—1930 till denna domstol inkomna mål, som blivit till behandling upptagna, utgjort 552 eller i genomsnitt per år 46. Sistnämnda tabell hade nu fullständigats för tiden efter år 1930 till och med år 1936. Av tabellen (se bilaga A) framginge, att arbetsbördan vid domstolen efter år 1930 varit stadd i påfallande stark stegring. Medan antalet under år 1930 till behandling upptagna mål utgjorde 54, hade motsvarande antal under åren 1931—1936 uppgått till respektive 60, 72, 102, 112, 110 och 130. Hela antalet under åren

1931—1936 till behandling upptagna mål utgjorde 586 eller i medeltal per år cirka 98. Under tiden från och med den 1 januari 1933, då den nya organisationen började tillämpas, till och med den 31 december 1936 hade sammanlagda antalet dylika mål uppgått till 454 eller i medeltal per år till cirka 113. Åren 1930—1936 hade antalet vid varje års utgång oavgjorda mål uppgått till respektive 95, 66, 78, 90, 99, 92 och 102. Av de vid domstolen balanserade målen vore ett flertal av vidlyftig omfattning och i många av dem föreläge till bedömande en rad svårlösta tekniska spörsmål.

I detta sammanhang syntes böra framhållas, att många av målen avsett eller avsåge tillstånd till utförande av företag, anordnade av statens arbetslöshetskommission eller eljest ingående såsom led i statsmakternas åtgöranden för arbetslöshetens avhjälpande, samt att såsom skäl för framtällningar om förtursbehandling av målen och om deras avgörande skyndsammast möjligt återopats den på den ifrågakommande orten rådande arbetslösheten.

Att arbetsbalansen trots den avsevärda ökningen under senaste år i domstolens arbetsbörda och trots de i flera hänseenden ogynnsamma arbetsförhållandena vid denna domstol icke blivit större än vad fallet vore, finge icke tydas så, att olägenheterna av den lokala förläggningen skulle hava i mindre grad än förut antytts inverkat menligt å arbetets fortgång. Uppkomsten av en än större balans i arbetet, än den som föreläge, hade förhindrats uteslutande därigenom, att envar av de vid domstolen placerade juridiska och tekniska befattningshavarna nödgats påtaga sig en större arbetsbörda än som torde vara möjlig att i längden bära. Det kunde härutinnan bland annat erinras, att det betydelsefulla samt mången gång krävande arbetet med den förberedande tekniska granskningen av målen hittills kommit att åvila vattenrättsdomaren och den i Vänersborg stationerade ingenjören. Till upplysning angående dennes arbetsförhållanden i övrigt borde omnämnas, att det antal dagar, han för tjänstgöring i Stockholm samt för sammanträden och syner med Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar nödgats vistas utom hemorten, uppgått under år 1933 till 153, under år 1934 till 132, under år 1935 till 183 och under år 1936 till 154. Det torde icke kunna anses annat än såsom rimligt och billigt att honom bereddades de drägligare arbetsförhållanden, som vore möjliga att åvägabringa utan eftersättande av andra intressen.

I anseende till den stora arbetsbörda och den tyngande balans i arbetet, som föreläge vid Västerbygdens vattendomstol, och då det icke torde vara möjligt att i längden utnyttja arbetskrafterna vid domstolen i den omfattning hittills skett, vore den nuvarande situationen, uttalar vattenrättsdomaren, ägnad att ingiva allvarliga bekymmer, och det syntes ofrånkomligt att åtgärder snarast vidtoges till undanröjande av de olägenheter, som vore förknippade med den nuvarande ordningen, samt till befrämjande därigenom av de till domstolen inkommande målens riktiga och snabba behandling. Inom den nuvarande organisationens ram syntes härutinnan icke erbjuda sig annan utväg — utan att arbetet vid Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar eljest kunde befaras bliva eftersatt — än en förflyttning av Västerbygdens vattendomstol i enlighet med Kungl. Maj:ts ursprungliga, av riksdagen biträdda förslag, eller således till Stockholm.

Rörande skälen för och emot en dylik förflyttning samt angående vad som kunde anföras till bemötande av invändningarna mot densamma åberopar vattenrättsdomaren vad härutinnan tidigare förekommit samt framhåller därutöver följande:

Med hänsyn till den stora utsträckningen av Västerbygdens vattendomstols verksamhetsområde bleve avstånden till domstolens kansli, varhelst detta än vore förlagt, beträffande större delen av området så betydande, att för det övervägande flertalet av den rättssökande allmänheten personliga besök å kansliet nödvändigtvis bleve förenade med avsevärda kostnader och olägenheter. De rättssökandes förbindelse med domstolen upprätthölls därför i allmänhet icke genom personliga besök å kansliet utan medelst post eller telefon. Under den tid av fem år, ledningen av arbetet vid vattendomstolen varit anförtrodd åt Thelin, hade personliga besök å domstolens kansli av den rättssökande allmänheten förekommit i synnerligen ringa utsträckning. Under senaste åren hade däremot blivit allt vanligare att de rättssökande genom vattenrättsnämndemännen eller vid personliga besök i samband med domstolens sammanträden i orterna framlade och med domstolens ledamöter dryftade sina angelägenheter. I förevarande hänseende finge jämväl erinras, att genom vissa bestämmelser i vattenlagen om tillhandahållande av handlingarna i vattenmål å ett för parterna välbeläget ställe i orten sakägarna beretts tillfälle att utan hänvändelse till vattendomstolens kansli erhålla kännedom om vad i målet förekommit.

Den ifrågasatta förflyttningen medförde icke för de rättssökande några ökade utgifter för målets behandling. Handläggningen av ett vattenmål skedde, såsom tidigare framhållits, i allmänhet vid syn på stället. Vore syn i något fall ej erforderlig, behandlades målet vid sammanträde å annan för parterna välbelägen plats. Beträffande kostnaderna för vattendomstolens sammanträden gällde, att det ålåg parterna att gottgöra allenast sådana kostnader, som föranleddes av vattendomstolens syner samt resan mellan närmaste järnvägs- eller ångbåtsstation och synestället; övriga kostnader stannade å statsverket.

Beträffande sistnämnda kostnader finge först bringas i erinran vad förut anförts därom, att resorna vid Västerbygdens vattendomstol som regel företogs inom vissa naturligen sammanhängande områden och sålunda, att domstolen med utgångspunkt från någon lämplig ort inom området under en viss tidsperiod bereste detsamma i övrigt och därunder avhölle sammanträden och företoge syner i den omfattning tiden medgäve. Vid färderna inom området begagnade sig vattendomstolen i stor utsträckning av automobil, då nämligen detta färd sätt oftast vore ägnat att nedbringa kostnaderna för statsverket. Vidare torde böra framhållas, att den ifrågasatta förflyttningen medförde större möjlighet till en rationell planläggning av resorna än den nuvarande ordningen medgäve, samt att det till följd härav kunde förutsättas, att antalet resor skulle komma att minskas. Slutligen förtjänade anmärkas, att domstolens förläggning i Stockholm erbjöde större möjligheter till tjänsteresornas företagande med nattåg och till undvikande därigenom av förluster i arbetstid än en förläggning exempelvis i Göteborg. Kostnaderna för domstolens resor till vissa såsom utgångspunkter i förut angivna mening lämpade orter inom Värmlands län med undantag av dess sydvästra delar samt inom de delar av Kopparbergs och Örebro län, som tillhörde domsområdet, ävensom inom nordöstra delarna av Skaraborgs län vore i stort sett desamma vare sig resorna företogs från Stockholm eller exempelvis från Göteborg. För domstolens resor inom dessa trakter komme förflyttningen således icke att medföra några ökade kostnader i varje fall icke i någon nämnvärd omfattning. För resorna inom övriga delar av domstolsområdet än de nu nämnda uppkomme däremot till följd av förflyttningen en viss ökning i kostnaderna. Denna ökning torde emellertid icke komma att uppgå till sådant belopp, att densamma icke helt täcktes av de genom förflyttningen inbesparade kostnaderna för rese- och traktamentsersättningar till följd av

vattenrättsingenjörernas kanslitjänstgöring utanför sina respektive stationsorter. Med hänsyn till de under senaste år inkomna målens fördelning inom olika delar av domstolens domsområde och under antagande att samma fördelningstendens gjorde sig gällande jämväl i fortsättningen hade den av domstolens förläggning till Stockholm föranledda årliga merkostnaden beräknats uppgå till i runt tal 670 kronor eller således till belopp, som understege till och med den kostnad, som genom förflyttningen inbesparades enbart för den i Vänersborg stationerade ingenjörens resor till och från Stockholm samt hans uppehåll därstädes för kanslitjänstgöring i Söderbygdens vattendomstol. Under förutsättning, att de till Västerbygdens vattendomstol inkommande målen framdeles komme att fördela sig å domstolsområdets olika delar på enahanda sätt som hittills, torde förflyttningen i själva verket komma att medföra en årlig kostnadsbesparing för det allmänna av cirka 2,000 kronor. I detta sammanhang syntes emellertid böra anmärkas, att grundad anledning föreläge till antagande, att målen från sistberörda delar av domsområdet komme att minska i antal, men att däremot målens antal från Värmland och därtill angränsande trakter komme att ökas. I händelse detta antagande visade sig riktigt, komme kostnadsbesparingen för det allmänna att uppgå till än större belopp än det ovan angivna.

Under de 18 år, vattendomstolarna hittills varit i verksamhet, hade vid dem samlats ett vidlyftigt och värdefullt arkivmaterial. Förutom domstolarnas egna handlingar och ritningar omfattade detta material handlingar och ritningar jämväl från andra myndigheter eller myndighetspersoner. Härutinnan finge erinras, att enligt 10 kapitlet 76 § vattenlagen samtliga handlingar och ritningar till varje förrättning enligt nämnda kapitel skulle insändas till vederbörande vattendomstol för att där förvaras. Det torde få anses vara ett allmänt intresse, att detta material förvarades på ett för framtiden betryggande sätt. Västerbygdens vattendomstols lokaler vore för närvarande inrymda i en byggnad, som saknade varje utrymme för förvaring av arkivmaterialet på ett tillfredsställande sätt. Riksdagens revisorer hade vid besök för någon tid sedan i domstolens lokaler uppmärksammat förhållandet samt i sin berättelse funnit sig böra framhålla, att det med hänsyn till den risk, som vid en eventuell inträffande eldsvåda kunde föreligga för att domstolens akter skulle bliva skadade eller förstörda, därest de icke förvarades på ett ur brandsynpunkt fullt betryggande sätt, föreläge ett angeläget behov av att ändrade förhållanden i angivna hänseende komme till stånd. Det finge härtill endast anmärkas, att i Vänersborg icke stode till buds några för domstolen passande lokaler med möjligheter till ett ordnande på nöjaktigt sätt av domstolens arkivförhållanden.

Vid vattenrättsdomaren Thelins framställning äro fogade yttranden i anledning av densamma av vattenrättsdomarna vid Österbygdens vattendomstol Fabian Appelberg och vid Söderbygdens vattendomstol H. A. Hamilton, vilka båda tillstyrka framställningen, Appelberg dock med tvekan med hänsyn till ortsbefolkningens intressen. Hamilton vitsordar för sin del att under de år, vilka förflutit sedan den nya vattendomstolsorganisationen genomfördes, även i vad anginge Söderbygdens vattendomstol väsentliga olägenheter gjort sig gällande på grund därav att icke samtliga vattenrättsingenjörer varit stationerade i Stockholm.

I övrigt hava, på grund av remisser, yttranden över framställningen avgivits av vattenöverdomstolen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och Svenska vattenkraftföreningen ävensom av

länsstyrelserna i Jönköpings, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län.

Vattenöverdomstolen erinrar till en början att domstolen — som i yttrande den 28 november 1931 över förut omförmälda sakkunnigas betänkande angående förändrad organisation för vattendomstolarna haft att taga ståndpunkt till frågan om förläggningsorten för Västerbygdens vattendomstol — i likhet med de sakkunniga framhållit, att skyldighet för vattenrättsingenjör att tjänstgöra vid mer än en vattendomstol icke borde ifrågakomma i annat fall än då ifrågavarande vattendomstolar vore belägna å samma ort. Härefter fortsätter vattenöverdomstolen:

De betänkligheter, som vid nämnda ärendes behandling ej blott av vattenöverdomstolen utan även från andra håll uttalades emot tanken att ålägga vattenrättsingenjörer tjänstgöringsskyldighet vid vattendomstolar förlagda till skilda orter, gjorde sig tydligen med särskild styrka gällande då, såsom händelsen vore enligt den år 1932 beslutade organisationen av vattendomstolarna, Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar skulle sig emellan dela ej blott de agrikulturtekniska utan även de vattenbyggnadstekniska ingenjörernas arbetskraft. Vad vattenrättsdomare Thelin i sin framställning yttrat angående de gångna årens erfarenheter ådagalade också på ett övertygande sätt ohållbarheten av det nu rådande systemet. Om alltjämt vattenrättsingenjörernas arbetskraft skulle vara fördelad mellan flera vattendomstolar, torde det sålunda vara oundvikligt att dessa bleve förlagda till en och samma ort. Under nämnda förutsättning borde följaktligen Västerbygdens vattendomstol snarast möjligt förflyttas till Stockholm. Annorlunda ställde sig saken, om vattendomstolarnas organisation så utvidgades, att Västerbygdens vattendomstol finge egna vattenrättsingenjörer. Detta skulle emellertid innebära en ökning av vattenrättsingenjörernas antal från sex till åtta. Sådan arbetsbördan för närvarande gestaltade sig, skulle en ökning av de vattenbyggnadstekniska ingenjörernas antal från tre till fyra, såvitt vattenöverdomstolen kunde bedöma, måhända låta sig försvara, då tillräckliga arbetsuppgifter torde finnas för fyra sådana ingenjörer. Detsamma torde däremot knappast kunna sägas om en motsvarande ökning av de agrikulturtekniska vattenrättsingenjörernas antal.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrker ifrågavarande framställning.

Vattenfallsstyrelsen anser i likhet med vattenöverdomstolen att det utan en ökning av antalet vattenrättsingenjörer torde vara nödvändigt förflytta Västerbygdens vattendomstols kansli till Stockholm. Genom en sådan förflyttning skulle även arbetet för de vattenfallsstyrelsens tjänstemän, som hade att vid denna vattendomstol utföra kronans talan samt å dess kansli taga del av där förvarade handlingar, bliva underlättat.

Lantbruksstyrelsen inskränker sig till att framhålla att för behandlingen hos styrelsen av sådana ärenden, med vilka Västerbygdens vattendomstol haft eller kunde komma att få befattning, förflyttningen torde kunna medföra vissa fördelar.

Svenska vattenkraftföreningen tillstyrker förflyttning av kansliet till Stockholm, enär detta skulle vara ägnat att väsentligen underlätta vattendomstolarnas så betydelsefulla arbete och icke, så vitt föreningen kunnat finna, komme att medföra olägenheter av betydelse för den rättssö-

kande allmänheten. Föreningen anför till stöd för denna sin uppfattning bland annat:

Föreningen hade, i anledning av remissen, till sina inom Västerbygdens domstolsområde befintliga medlemmar — kraftverksägare och andra — rikttat en cirkulärskrivelse, vari framhållits att olägenheterna med nuvarande organisation syntes påtagliga, att föreningen icke kunde se, att den föreslagna förflyttningen skulle innebära någon allvarligare olägenhet, men att, därest dylika olägenheter kunde befaras, föreningen motsåge eventuella meddelanden härom. Av de tillfrågade (26 enskilda kraftverksägare, företags- och kraftverkschefer, advokater och konsulterande ingenjörer samt 18 kraft- och regleringsföretag) hade endast advokaten A. Forssman i Göteborg framfört erinringar mot den föreslagna förflyttningen från Vänersborg till Stockholm. Han hade framhållit, att det berott mera på tillfälligheter, att Vänersborg valts såsom domstolsförläggningssort, då Göteborg hade varit den naturliga platsen för densamma med avseende på kommunikationer och lokaliseringen av intressena, därvid icke minst vore att taga hänsyn till att de advokater, som handlade hithörande ärenden, väsentligen bodde i Göteborg, samt att det vore olämpligt att centralisera denna domstolsförvaltning till Stockholm. Föreningen hade ansett sig böra framföra denna advokaten Forssmans uppfattning utan att därmed vilja hava sagt, att föreningen delade densamma. Av övriga svar, som föreningen mottagit, nämligen från Aktiebolaget Bofors, Borås Stads Elektricitetsverk, Borås Stads Drätselkammare, Kraftaktiebolaget Gullspång—Munkfors, Strömsnäs Jernverks aktiebolag samt direktören Edwin Berger, Halmstad, framginge, att några olägenheter icke befarades av förflyttningen. Man torde kunna utgå från att de övriga tillfrågade i allmänhet varit av samma mening, enär föreningens ovannämnda cirkulärskrivelse knappast förutsatte något svar, såvida ej olägenheter befarades.

Kraftaktiebolaget Gullspång-Munkfors hade i detta sammanhang framhållit: »För att möjliggöra en snabbare handläggning av förekommande mål vid vattendomstolen synes det viktigaste vara att erhålla en ökning av den tekniska arbetskraften. Även om arbetet vid domstolen någon gång icke lämnar full sysselsättning för den tekniska personalen, är detta dock av helt underordnad betydelse i förhållande till de stora värden det gäller och de förluster, som kunna uppkomma genom försenad handläggning. Alltför stor sparsamhet med den tekniska arbetskraften är sålunda fullkomligt missriktad.» Vad sålunda framhållits av kraftbolaget syntes, åtminstone vad den vattenbyggnadstekniska sakkunskapen i vattendomstolen beträffade, vinna stöd i vattenöverdomstolens yttrande i detta ärende.

Vattenkraftföreningen hade redan tidigare, bland annat i yttranden av den 5 maj 1926 och 19 november 1931 rörande vattendomstolarnas organisation, tillåtit sig framhålla vikten av ett ständigt intimt samarbete mellan den juridiska och tekniska sakkunskapen inom vattendomstolarna. En förflyttning av Västerbygdens vattendomstol till Stockholm skulle bereda ökade möjligheter till sådant samarbete och därför medföra fördelar i berörda hänseende, vilket däremot ej bleve förhållandet, om domstolen, såsom advokaten Forssman ifrågasatt, förlades till Göteborg.

Av länsstyrelserna hava länsstyrelsen i Hallands län förordat kansliets förflyttning till Stockholm samt länsstyrelserna i Skaraborgs och Örebro län förklarat sig intet hava att erinra mot en dylik åtgärd. Länsstyrelsen i Jönköpings län uttalar, att därest en utökning av vattendomstolens tekniska personal icke kunde ske, länsstyrelsen saknade anledning att med hänsyn till de intressen länsstyrelsen

hade att bevaka avstyrka en förflyttning till Stockholm, då en centralisering av vattendomstolarna i viss utsträckning redan skett genom att Söderbygdens och Österbygdens vattendomstolar förlagts därstädes.

Länsstyrelsen i Värmland län anser att såsom förläggningssort för Västerbygdens vattendomstol Karlstad bör i första hand ifrågakomma. Därest detta emellertid icke ansåges böra ske, borde, av skäl som anförts i ett av länsstyrelsen införskaffat yttrande från styrelsen för Mellersta avdelningen av Sveriges advokatsamfund, Stockholm givas företräde såsom förläggningssort. I sistnämnda yttrande anförs i huvudsak enahanda synpunkter på förläggningsfrågan som i vattenrättsdomaren Thelins framställning. Till vad länsstyrelsen anfört såsom stöd för sitt i första hand framförda förslag återkommer jag längre fram.

Länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län avstyrka den ifrågasatta förläggningen till Stockholm av domstolskansliet. Den förra länsstyrelsen förordar, med avstyrkande jämväl av fortsatt kansliförläggning i Vänersborg, att kansliet flyttas till Göteborg, den senare åter uttalar att Vänersborg bör bibehållas såsom förläggningssort. Till båda yttrandena återkommer jag utförligare under behandlingen av framställningarna om domstolens fortsatta lokala förläggning, vartill jag nu övergår.

B) Lokal förläggning av Västerbygdens vattendomstols kansli?

I anledning av vattenrättsdomaren Thelins framställning om förläggning till Stockholm av Västerbygdens vattendomstol hava, såsom förut anmärkts, framförts två yrkanden om fortsatt lokal förläggning av domstolen. Stadfullmäktige i Vänersborg hava sålunda i skrivelse den 10 februari 1937 hemställt att domstolen måtte fortfarande få vara förlagd till nämnda stad. Stadsfullmäktige hava därvid, utan att vilja närmare ingå på skälen för eller emot den föreslagna flyttningen, anhållit få erinra, att flyttningen skulle för staden medföra dels direkt förlust genom minskade skatter till belopp av omkring 5,000 kronor om året, dels ock indirekta förluster som icke kunde angivas i siffror. Detta bleve särskilt kännbart för närvarande, då staden lede av ekonomiskt betryck på grund av långvarig arbetslöshet inom densamma och skattetrycket vore högt.

Vidare har styrelsen för Västra avdelningen av Sveriges advokatsamfund, vilken avdelning omfattar Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs län, i skrivelse till Kungl. Maj:t av den 16 april 1937 hemställt att, så snart målet om Vänerns reglering blivit av Västerbygdens vattendomstol avdömt, samma domstol måtte förläggas till Göteborg.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har överlämnat denna framställning med skrivelse den 28 april 1937, vari anföres att styrelsen vid sammanträde samma dag enhälligt beslutat att, särskilt med hänsyn till den rättssökande allmänhetens intresse av att vattendomstolarna vore förlagda inom sina respektive domsområden, för sin del understödja densamma.

Advokatavdelningen inleder sin framställning med ett allmänt uttalande till förmån för domstols lokala förläggning. Härutinnan anföres:

Domstolarna och framför allt underdomstolarna hade alltid ansetts böra vara förlagda så centralt som möjligt inom sina respektive domkretsar. Domstolsledamöterna borde leva mitt uppe i det pulserande liv, vars rättsliga frågor de skulle bedöma. I enlighet med denna princip hade också rikets hovrätter äntligen börjat uppdelas för att förläggas i närmare kontakt med sina respektive domsområden. Principen gällde icke minst för vattendomstolarna, första instansens domstolar i vattenmål. Av stor betydelse för arbetet och rättsskipningen vid dessa domstolar vore, att såväl de juridiskt som de tekniskt bildade ledamöterna kunde förskaffa sig en intim kännedom om de lokala förhållandena i respektive domkretsar. Denna intima kännedom kunde icke erhållas i samma utsträckning, om ledamöterna bodde långt bort från domsområdet, som om de bodde i centrum av detta.

Beträffande den ort inom domsområdet, till vilken Västerbygdens vattendomstol borde vara förlagd, kommer avdelningen till det resultat att Göteborg vore den givna platsen. Till stöd härför yttras i framställningen:

Västerbygdens vattendomstol omfattade i stort sett landskapen Halland, Västergötland, Bohuslän, Dalsland och Värmland. I detta domsområde intog Göteborg den ur kulturell, kommunikations- och många andra synpunkter centrala platsen. Då vattendomstolarna inrättades, hade Göteborg varit den givna förläggningsorten för Västerbygdens vattendomstol, om icke på grund av saken ovidkommande skäl domstolen fått sitt säte i Vänersborg. Anledningen härtill torde hava varit att den förste vattenrättsdomaren i Västerbygdens vattendomstol redan vid tiden för domstolarnas inrättande bodde i Vänersborg. Trots ombyte av vattenrättsdomare hade därefter någon ändring i detta oegentliga förhållande icke kommit till stånd. Man hade dock räknat med att, så snart målet om Vänerens reglering blivit avdömt, domstolen skulle komma att flyttas till Göteborg.

Vänersborg låge såväl ur kommunikations- som andra synpunkter ytterligt ocentralt och svårtillgängligt. Att besöken på vattendomstolens kansli därför — som vattenrättsdomaren Thelin framhållit — varit fåtaliga, vore naturligt. Parterna samt deras tekniska och juridiska medhjälpare hade tvungits att för kommunikation med domstolens ledamöter i stället begagna sig av telefon och post, vilket medfört många olägenheter ur synpunkten av bland annat målens behöriga utredande och snabba avgörande. Det vore, som Thelin framhållit, av stor betydelse, att, sedan målen inkommit till domstolen, det förberedande arbetet kunde bli allsidigt och grundligt. På detta stadium vore det av vikt, att domstolens ledamöter kunde få tillfälle att diskutera icke endast inbördes utan även med parterna och deras ombud i och för komplettering av utredningsmaterialet, uppklarande av tvistiga frågor m. m. Genom dylikt samarbete på förberedelsestadiet mellan domstolsledamöterna och parterna kunde det fortsatta arbetet för såväl domstolen som parterna komma att avsevärt förenklas och underlättas. Även under målens fortsatta handläggning borde det vara av stor betydelse att domstolens kansli vore lättillgängligt för parterna och deras ombud.

Göteborg hade mycket goda kommunikationer. Nattåg finnes året om å linjerna Göteborg—Stockholm, Göteborg—Malmö och Göteborg—Falun. Resorna till olika delar av domsområdet (även Värmland) bleve kortare och mindre tröttande än vad resorna från Stockholm skulle bli. Även om automobil användes, vore Göteborg att föredraga framför Stockholm. På cirka fyra timmar kunde man från Göteborg per järnväg eller bil komma till de flesta även mycket avlägsna delarna av domsområdet.

De flesta såväl tekniska som juridiska ombud, som brukade anlitas av parter vid Västerbygdens vattendomstol, bodde i Göteborg. Om domstolens kansli förlades dit, torde nog visa sig att besöken på kansliet bleve både många och betydelsefulla.

Angående sättet för avhjälpande vid en förläggning till Göteborg av de svårigheter beträffande arbetsförhållandena vid vattendomstolen, som vattenrättsdomaren Thelin påvisat och som blivit en följd av att Västerbygdens, Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar hade gemensamma vattenrättsingenjörer, anför avdelningen, under vitsordande att samma svårigheter vore uppenbara, bland annat:

Berörda olägenheter kunde naturligen icke helt avhjälpas, såvida icke var och en av dessa domstolar finge sina egna vi domstolen helt tjänstgörande och fast anställda ingenjörer. Thelins utredning visade emellertid, att arbetet vid Västerbygdens vattendomstol med åren växt oerhört samt enbart under de sju sista åren nära tredubblats. Även hade framhållits den stora och mycket tyngande arbetsbalansen vid domstolen, som syntes tilltaga för varje år. Vad sålunda framhållits visade, att det vid Västerbygdens vattendomstol måste finnas fullt arbete för åtminstone en vattenbyggnadsteknisk ingenjör och möjligen också för en agrikulturteknisk ingenjör. Även vattenöverdomstolen syntes i sitt yttrande i viss mån dela denna uppfattning. Därest en vattenbyggnadsteknisk ingenjör med heltidstjänstgöring fast anställdes, borde därför även om en agrikulturteknisk ingenjör icke kunde förväntas få full sysselsättning enbart vid denna domstol, saken kunna ordnas så, att domstolen tills vidare finge med den eller de i Stockholm stationerade vattendomstolarna dela en agrikulturteknisk ingenjör. Då denna anordning naturligtvis alltjämt komme att medföra vissa olägenheter, borde övervägas, om icke i stället för detta hälftenbruk beträffande agrikulturtekniska ingenjörer vid Västerbygdens vattendomstol kunde anställas en dylik ingenjör, bosatt i Göteborg, vilken ingenjör dock tills vidare icke skulle få heltidstjänstgöring vid domstolen utan samtidigt få ha privat förvärvsarbete.

Därest domstolen förlades till Göteborg, löstes av sig självt även en hel del av de övriga svårigheter, som vattenrättsdomaren Thelin framhållit och vilka vore förknippade med att vattendomstolen icke hade säte i Stockholm på samma plats som två andra vattendomstolar. Det vore endast en tidsfråga att Göteborg erhöle sin hovrätt. Staden hade förut en stor rådhusrätt. Tillfälle borde därför i Göteborg finnas för vattenrättsdomaren att i olika juridiska frågor (om ock icke i de speciellt vattenrättsliga) konferera och rådplåga med kolleger. Vid behov för domstolen av extra sakkunniga på det elektrotekniska eller eventuellt andra tekniska områden funnes goda möjligheter att i Göteborg få detta behov tillfredsställt. Tillfällig skrivhjälp kunde lätt erhållas i Göteborg, och där kunde också arkivfrågan på ett fullt tillfredsställande sätt lösas.

Avdelningen ingår slutligen på kostnadsfrågan vid en förläggning av domstolen till Göteborg eller Stockholm och framhåller därvid, att vid en förläggning av domstolen till Göteborg kostnaderna för domstolsledamöternas resor skulle bliva betydligt mindre än vid en förläggning till Stockholm, vartill komme att tröttande nattresor för domstolsledamöterna, som i många fall måste förekomma vid domstolens förläggning i Stockholm kunde i de flesta fall undvikas. En fråga, som också borde tillerkännas någon betydelse vid

valet av förläggningssort för domstolen och som ej alls syntes hava berörts av dem som yttrat sig, vore frågan om kostnaderna och besvären för vattenrättsnämndemännens resor. Därest dom ej meddelades vid sammanträde i orten — och detta kunde säkerligen i många fall icke undvikas — måste två nämndemän resa till Stockholm för att taga del i överläggningarna till dom. Sådana resor bleve kostsamma samt för nämndemännen i flera avseenden mycket betungande.

Över advokatavdelningens framställning hava, på grund av remisser, yttranden avgivits av Västerbygdens vattendomstol, av vattenöverdomstolen samt av förut omförmälda länsstyrelser.

Vattendomstolen, som behandlat framställningen vid sammanträde den 4 juni 1937, anför att domstolen ingalunda ville ställa sig avvisande till tanken på en dess förflyttning till Göteborg, som — därest även beträffande vattendomstolarna skulle anses gälla att desamma helst borde vara förlagda inom sina verksamhetsområden — torde vara att anse såsom lämpligaste orten för domstolens förläggning. Vattendomstolen ansåge sig emellertid härvid böra bestämt framhålla, att en dylik förflyttning icke syntes domstolen möjlig att genomföra under annan förutsättning än att domstolen tilldelades egna ingenjörer, icke endast en vattenbyggnadsteknisk utan även en agritekturteknisk ingenjör. Härom anför vattendomstolen i huvudsak följande:

Det vore obestriddigt, att vid Västerbygdens vattendomstol de arbetsuppgifter, med vilka den vattenbyggnadstekniske ingenjören hade att taga befattning, vore av vida större omfattning och av mera tidskrävande art än de uppgifter, som åvilade den agritekturtekniske ingenjören. Enahanda torde förhållandet vara vid Österbygdens vattendomstol, medan vid Söderbygdens vattendomstol den agritekturtekniske ingenjören torde vara den av ingenjörerna mest arbetstyngde. Under de senaste fem åren med dess exceptionellt starka ökning av antalet till Västerbygdens vattendomstol inkomna mål, varav flera av tekniskt invecklad beskaffenhet, finge det arbete, som vid domstolen ankommit på den vattenbyggnadstekniske ingenjören, anses hava varit av den omfattning, att han skulle hava haft full eller åtminstone i det allra närmaste full sysselsättning även om hans arbetskraft stått till domstolens uteslutande förfogande. Under dessa år hade således vid Västerbygdens vattendomstol förelegat behov av en egen vattenbyggnadsteknisk ingenjör. Huruvida så komme att bliva förhållandet jämväl i fortsättningen, låte sig icke med säkerhet bedöma. De senaste årens starka stegring av arbetsbördan torde åtminstone till en del hava föranletts av omständigheter, som sannolikt icke komme att framdeles föreligga. Med hänsyn härtill torde det icke kunna anses såsom alldeles uteslutet, att i en framtid arbetsuppgifterna vid Västerbygdens vattendomstol skulle befinnas vara otillräckliga för beredande av full sysselsättning åt en uteslutande vid denna domstol anställd vattenbyggnadsteknisk ingenjör. Om således frågan rörande det framtida behovet av ytterligare en vattenbyggnadsteknisk ingenjör vore svår att för närvarande bedöma, så torde däremot i fråga om de agritekturtekniska ingenjörerna kunna med en viss grad av säkerhet förutses, att dessa ingenjörers arbetsuppgifter icke komme att nödvändiggöra någon ökning av samma ingenjörers antal, i varje fall icke inom den närmaste framtiden.

De olägenheter, som enligt vattenrättsdomarens framställning i ärendet av den 16 januari 1937 följde därav att Västerbygdens vattendomstol vore för-

lagd utanför stationeringsorten för de båda vattendomstolar, med vilka den hade gemensamt anställda ingenjörer, komme således att i allt väsentligt kvarstå även om domstolen erhöle en egen vattenbyggnadsteknisk ingenjör men alltjämt skulle med Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar dela de båda agrikulturtekniska ingenjörerna. Nämnda olägenheter vore enligt vattendomstolens förmenande så betydande, att vid en förläggning av domstolen till Göteborg verksamheten vid domstolen icke torde kunna på ett tillfredsställande sätt upprätthållas under annan förutsättning än den förut angivna.

Den av Västra avdelningen ifrågasatta anordningen med en agrikulturteknisk ingenjör, som skulle äga att vid sidan av arbetet i domstolens tjänst bedriva privat förvärvsarbete, ansågo sig vattendomstolen böra på det bestämdaste avråda ifrån, främst av det skälet, att en under sådana villkor anställd ingenjör icke skulle erhålla den oberoende och självständiga ställning, som varje innehavare av en domarejänst städse ansetts böra intaga. Överhuvud taget kunde vattendomstolen icke tillstyrka, att vid densamma anställdes en agrikulturteknisk ingenjör, som icke uteslutande hade sin verksamhet förlagd till domstolen. Systemet med en uppdelning av vattenrättsingenjörernas arbetskraft mellan vattendomstolarna och andra befattningar hade ju tidigare prövats och befunnits vara behäftat med så väsentliga olägenheter, att detsamma måst övergivas.

I anledning av vad i ärendet anförts rörande kostnaderna och besvären för vattenrättsnämndemännens resor till och från sammanträden för överläggningar till dom erinrar vattendomstolen, att nämnda överläggningar i det övervägande flertalet fall hölles i anslutning till domstolens sammanträden i orterna för målens handläggning, samt att, där så ej skedde, överläggningarna så gott som undantagslöst företoges i samband med behandlingen av något mål från den trakt, inom vilken vederbörande nämndemän vore bosatta. Någon anledning att i händelse av domstolens förflyttning till Stockholm frångå denna praxis föreläge icke, och några ökade kostnader eller besvär i angivet hänseende komme således icke att uppstå till följd av en dylik förflyttning.

Slutligen anmärker vattendomstolen att den av Västra avdelningen lämnade uppgiften att de flesta juridiska ombud, som brukade anlitas av parterna vid domstolen, bodde i Göteborg vore felaktig. Såsom ett belysande exempel härutinnan kunde anföras, att av de till ett antal av cirka 450 uppgående ansökningsmål, som efter den 1 januari 1932 inkommit till domstolen, sökandena företräts av advokater från Göteborg i allenast ett tiotal. I återstoden av dessa mål hade sökandena, där de icke själva eller genom egna juridiskt utbildade ombudsmän utfört sin talan, företräts av advokater från andra orter än Göteborg, främst Stockholm, Jönköping, Karlstad och Värnamo.

I yttrande den 6 juli 1937 förklarar v a t t e n ö v e r d o m s t o l e n — under erinran om sitt tidigare yttrande i ärendet av den 2 februari 1937 — att vattenöverdomstolen i likhet med Västerbygdens vattendomstol och på de av denna angivna skälen funne sig böra avstyrka, att domstolen förlades till annan ort än Stockholm, såvida icke vattendomstolarnas organisation så utvidgades, att Västerbygdens vattendomstol finge egna vattenrättsingenjörer. Därest en sådan utvidgning av organisationen ansåges böra äga rum, funne

vattenöverdomstolen att Göteborg vore den lämpligaste orten för vattendomstolens förläggning. Vattenöverdomstolen ville emellertid framhålla, att vattenöverdomstolen icke kunde förorda en dylik utvidgning av organisationen under annan förutsättning än att de vid Västerbygdens vattendomstol anställda ingenjörerna kunde erhålla heltidstjänstgöring vid domstolen.

I anledning av de yttranden, som sålunda avgivits av vattendomstolen och vattenöverdomstolen ävensom det tidigare återgivna yttrandet av Svenska vattenkraftföreningen (se sid. 21) har advokatsamfundets västra avdelning i skrivelse den 18 september 1937 ytterligare anfört bland annat:

Det torde väl icke finnas mera än en mening därom, att en domstol, särskilt en underdomstol, borde vara förlagd inom sin domkrets. En avvikelse från denna regel finge icke göras utan utomordentliga skäl. Alldeles särskilt gällde detta om en sådan domstol som en vattendomstol, vilken hade till enda uppgift att handlägga ärenden av fastighetstvisters natur, låt vara att handläggning oftast skedde vid syn å platsen. Det kunde dock icke vara likgiltigt var domstolen med dess kansli vore förlagt. De principer, som i detta avseende gällde andra underdomstolar, talade med verklig styrka även för vattendomstolarnas förläggning till domkretsen.

I detta sammanhang borde uppmärksammas möjligheten för den av vattendomstolarnas verksamhet berörda allmänheten att kunna å domstolens kansli taga del av handlingarna i de olika ärendena. Sådant kunde väl ske hos aktförvararen ute i orten, men ofta nog vore parterna icke betjänta med att själva studera akterna hos denne. De behövde i många fall vid studiet av ärendena hjälp av teknisk och juridisk sakkunskap. Västerbygdens vattendomstol borde därför vara förlagd till den största och praktiskt sett mest centralt belägna orten inom domkretsen, nämligen Göteborg, där sådan sakkunskap funnes att tillgå. En icke oviktig detalj vore att domstolens kansli — men däremot knappast aktförvararen — kunde tillhandagå med allehanda upplysningar i saken samt med anskaffande av avskrifter av ritningar och andra handlingar.

Det i Svenska vattenkraftföreningens yttrande återgivna uttalandet av Kraftaktiebolaget Gullspång—Munkfors (se sid. 21) ansågo sig avdelningen böra kraftigt understryka. Det enda skäl, som från vattendomstolens sida framförts mot domstolens förläggning till Göteborg eller den omständigheten att det för den agrikulturtekniske vattenrättsingenjören icke för närvarande funnes full sysselsättning vid domstolen, vore ett sparsamhetsintresse och ett sådant av mycket obetydlig storleksordning. Denna synpunkt finge helt enkelt icke vara avgörande i en så viktig fråga som denna. Men om man skulle tillmäta synpunkten någon som helst vikt, måste den fullständigas med ett påpekande av de drygare resekostnader för ledamöterna, som bleve en följd av att domstolen vore belägen i Stockholm. Icke heller finge man bortse från de kostnadsökningar, som uppkomme för allmänheten genom att de resor, som måste företagas till domstolen i Stockholm, bleve längre och mera tidsödande än resorna till Göteborg.

Vattenkraftföreningen, som byggde sitt uttalande på yttrande från några få medlemmar, hade ansett, att den föreslagna förflyttningen av Västerbygdens vattendomstol till Stockholm icke skulle komma att medföra några betydande olägenheter för den rättssökande allmänheten. Avdelningen ville häremot framhålla, att vattenkraftföreningen, som tydligen sågo frågan ganska ensidigt ur kraftintressenternas synpunkt, representerade endast en liten

del av de intressen, som berördes av mål och ärenden, som vattendomstolar-na handlade. När det gällde större vattenkraftföretag kunde den tekniska sakkunskapen visserligen ofta med fördel hämtas från Stockholm. Men det ojämförligt största antalet av intressenterna i dessa slags mål funnes dock ute i landsorten. Alla dessa övriga sakägare, främst jordägarna, hade icke haft tillfälle att yttra sig i frågan. De, som i mycket hög grad berördes av vattenmålen, nämligen bönderna, skulle, om de blivit i tillfälle att höras, säkerligen och med rätta göra gällande, att stora kostnader och olägenheter skulle uppkomma för dem, om vattendomstolen icke finge ligga inom sin domkrets.

I avdelningens utlåtande av den 16 april 1937 framhölls, att de flesta såväl tekniska som juridiska ombud, som av parterna inom Västerbygdens vattendomstols område brukade anlitas, bodde i Göteborg. Vattendomstolen hade i sitt utlåtande framhållit, att uppgiften såvitt rörde parternas juridiska ombud vore felaktig. Såvitt rörde de tekniska ombuden hade uttalandet alltså funnits riktigt. Vattendomstolens i sammanhanget som ett belysande exempel lämnade uppgift beträffande antalet ansökningsmål vid domstolen under viss tidsperiod och sökandenas i dessa mål biträde av advokater, vore emellertid ofullständig. I det övervägande antalet ansökningsmål biträdades nämligen icke sökandena av advokater. Mycket ofta vore sökandena vägstyrelser, som måste påkalla vattendomstolens medgivande för en ändrad sträckning av en bro etc. I dessa fall sköttes ärendena hos domstolen naturligt nog enklast av vägstyrelsernas tekniska hjälpredor. Men i de betydelsefulla fallen såsom utbyggnad av strömfall eller reglerings- och torrlägningsföretag framträdde allmänhetens behov av rättshjälp på ett helt annat sätt. Sökandena i de större vattenmålen med sina stora ekonomiska resurser kunde ofta själva utan större svårigheter erhålla tekniskt och juridiskt biträde. Men den stora jordbesittande befolkningen, som berördes av dessa ärenden, och för vilken kostnadsfrågan spelade en stor roll, hade icke samma möjlighet att få sina anspråk på teknisk och juridisk hjälp tillgodosedda, därest domstolen icke vore förlagd till den mest välbelägna och med teknisk och juridisk sakkunskap bäst utrustade staden inom domkretsen.

I anslutning till nyssberörda inlaga från advokatsamfundets västra avdelning synes böra omnämnas en av advokaterna Otto R. Alrutz, Mauritz Sandberg, Albert Vallin, Albert Sellman och J. O. Alrutz, samtliga i Stockholm, den 29 oktober 1937 till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse i ämnet. I denna skrivelse göra nämnda advokater — under förmälan att de sedan många år tillbaka såsom anslutna till »A l r u t z a d v o k a t b y r å» bedrivit advokatverksamhet i Stockholm och därvid huvudsakligen sysslat med vattenrättsmål — vissa av advokatavdelningen lämnade uppgifter till föremål för en kritisk granskning, varjämte, under anförande av enahanda skäl som vattendomstolen, uttalas, att därest vattenrättsingenjörernas antal icke ökades så att två dylika bleve anställda vid Västerbygdens vattendomstol, det icke kunde finnas någon tvekan om att samma domstol borde förläggas till Stockholm. I förstnämnda hänseende anföres i skrivelsen:

Med anledning av en i ärendet lämnad uppgift, att de flesta juridiska ombud, som av parterna inom Västerbygdens vattendomstols område brukade anlitas, skulle bo i Göteborg, hade Västerbygdens vattendomstol som exempel framhållit, att av de under perioden 1 januari 1932—4 juni 1937 inkomna ansökningsmål sökandena allenast i ett tiotal fall företrätts av advokater från

Göteborg. Till jämförelse härmed kunde nämnas, att ensamt Alrutz advokatbyrå handhaft minst 26 vid nämnda vattendomstol under sagda tid anhängiggjorda ansökningsmål.

Det hade vidare uppgivits i ärendet, att de flesta tekniska ombud, som av parter inom Västerbygdens vattendomstols område brukade anlitas, skulle bo i Göteborg. I Göteborg torde finnas cirka fem vattenbyggnadsteknici. Dessa torde hava biträtt sökande i närmare 30 av de ansökningsmål, som under förutnämnda period anhängiggjorts hos samma domstol. Genom förfrågningar hos fyra konsulterande byråer i vattenbyggnadsfacket i Stockholm hade utrönts, att de själva och hos dem anställda ingenjörer biträtt sökande i minst 28 under perioden 1 januari 1932—4 juni 1937 vid vattendomstolen anhängiggjorda ansökningsmål. I dessa måls behandling hade deltagit över 10 hos dessa byråer anställda Stockholmsingenjörer. Omnämnas kunde, att av förutnämnda byråer hade ensamt Aktiebolaget Vattenbyggnadsbyrån hos sig anställda över 60 ingenjörer och teknici, bland vilka enligt uppgift från byrån åtminstone 20 vore så kvalificerade, att de kunde uppträda vid vattendomstol. Dessutom finnes i Stockholm ett avsevärt antal andra ingenjörer inom vattenbyggnadsfacket, däribland främst Kungl. Vattenfallsstyrelsens ingenjörer. Under angivna period hade således endast genom de tillfrågade firmorna biträde lämnats av ett större antal vattenbyggnadsteknici från Stockholm än från Göteborg. Anledning föreläge icke heller till annat antagande, än att tekniskt sakkunniga från Stockholm biträtt sökande i flera mål än deras kolleger från Göteborg.

För de i ärendet hörda länsstyrelsernas yttranden har jag tidigare (sid. 21) lämnat en kortfattad redogörelse. Av densamma framgår att länsstyrelserna i Värmlands, Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län i första hand uttalat sig till förmån för en fortsatt lokal förläggning av Västerbygdens vattendomstol. Anmärkas bör emellertid, att jämväl länsstyrelsen i Jönköpings län anser principiellt riktigast att domstolen förläggas inom sitt område, för vilken händelse länsstyrelsen uttalar att invånarna därstädes torde vara mest betjänta med Göteborg såsom kansliort.

Länsstyrelsen i Värmlands län — vilken såsom nämnts finner Karlstad vara den lämpligaste förläggningsorten — anför till stöd här för följande:

Vattenöverdomstolen hade avstyrkt en förläggning av Västerbygdens vattendomstol till annan ort än Stockholm, såvida icke domstolen finge egna vattenrättsingenjörer. Av handlingarna syntes framgå, att arbetsbördan kunde motivera en ökning av de vattenbyggnadstekniska men knappast av de agrikulturtekniska ingenjörernas antal. Enligt länsstyrelsens mening kunde emellertid ifrågavarande omständighet icke få vara avgörande vid ett ställningstagande i en fråga, vilken vore av den vikt och beskaffenhet som den förevarande. I detta avseende ville länsstyrelsen åberopa Kraftaktiebolaget Gullspång—Munkfors', av Svenska vattenkraftföreningen återgivna yttrande.

Enligt länsstyrelsens mening borde Karlstad vara förläggningsort för ifrågavarande vattendomstol. Såsom stöd härför ville länsstyrelsen åberopa följande. Klarälven, som genomrunne länet, vore den största floden inom domsområdet. Intet av de övriga länen inom området torde ha så många och så betydande flottleder. Outbyggda vattenfall torde inom länet förefinnas i större omfattning än i övriga delar av området. Länet omfattade en del av Vänerne, landets största insjö. Av vattenrättsdomarens framställning

framginge, att grundad anledning funnes att antaga att målen från Värmland och därtill angränsande trakter komme att ökas i antal, medan däremot målen från övriga delar av domsområdet komme att minskas. För den rättsökande allmänheten, som i hithörande frågor torde vara större i Värmlands län än i vart och ett av de övriga länen inom domsområdet, vore det en angelägenhet av största vikt att äga möjlighet att vid behov vända sig till en lokal domstolsmyndighet. I Karlstad vore lantbruksingenjören i Värmlands län bosatt. Karlstad ägde goda järnvägs- och landsvägskommunikationer.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län instämmer i vad västra avdelningen av advokatsamfundet anfört mot domstolens förflyttning till Stockholm samt framhåller att den besparing av någon ingenjörstjänst, som eventuellt kunde vinnas genom sammanförandet i Stockholm av de tre sydliga vattendomstolarna, med stor sannolikhet uppvägdes av ökade resekostnader för såväl domstolarnas ledamöter och tjänstemän som den rättssökande allmänheten. Frågan om antalet ingenjörstjänster hade enligt länsstyrelsens förmenande fått och finge fortfarande spela en alltför stor roll vid prövningen av lämpligheten av ifrågasatta kansliorter för vattendomstolarna. Den ökning av arbetsbördan, som sedan 1931 inträtt vid Västerbygdens vattendomstol, kunde ej lämna frågan om arbetskraftens storlek oberörd och sannolikheten talade för, att den delning av arbetskraften mellan flere domstolar, som tidigare varit möjlig, ej längre vore det eller vore opraktisk. Men även om emot förmodan någon obetydlig besparing i arbetskraft eller resekostnader skulle kunna uppvisas genom domstolens förflyttning till Stockholm, uppvägdes dess värde mångdubbelt av den ideella förlust, som enligt länsstyrelsens mening uppkomme genom brytande av den uråldriga tradition, att underdomstol skulle ha sitt säte och vara för allmänheten tillgänglig inom sitt verksamhetsområde. Brötes denna tradition uppkomme ett icke önskvärt främlingsskap mellan domstol och menighet. Det vore det högre rättsväsendets, den centrala administrationens, de stora kraftverksintressenas röster, som hördes i givna uttalanden till förmån för Stockholm; lantmännens, vägstyrelsernas m. fl. likställdas meningar återfunnes ej någonstädes.

Länsstyrelsen anser emellertid, att advokatsamfundet icke presterat några bärande skäl för domstolens förflyttning från Vänersborg till Göteborg. Här-om anföres bland annat:

Även samfundets västra avdelning hade påtagligen en mycket bristfällig kännedom om avstånd och kommunikationer i Västsverige. I Västerbygdens vattendomstols stora verksamhetsområde låge Vänersborg betydligt centralare än Göteborg. I riktning väster och öster låge Göteborg givetvis i en utkant av området. I norr och söder vore förhållandet ej mycket bättre. Den geografiska mittpunkten mellan nordligaste Värmland och sydligaste Halland låge flere mil *norr* om Vänersborg. Beträffande kommunikationerna underginge såväl järnvägs- som landsvägsförbindelser med Vänersborg en alltjämt fortskridande förbättring. Antalet tåg och tåghastigheter ökades årligen på de järnvägar, Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga och Bergslagens järnvägar, vilka vore Vänersborgs utfartsvägar. Landsvägsnätet omkring Vänersborg vore väl utbyggt och utvecklingen fortskrede på samma sätt som i andra delar av landet. Detta vore av betydelse, då enligt vad vattenrättsdomaren i

sin inlaga upplyst, domstolen vid resor inom området i stor utsträckning använde sig av automobil.

Mot Vänersborg hade även anförts, att vattendomstolen där saknade lämpliga arkivlokaler. Att så vore fallet, när av statsmakterna osäkerhet skapats om domstolens slutliga förläggning, kunde ej förvåna. När denna osäkerhet bortföлле, kunde och måste arkivfrågan lösas i Vänersborg likaväl som på någon annan plats.

Den av Vänersborgs stad i dess yttrande den 10 februari 1937 framhållna synpunkten vore ingalunda ett utslag av någon obehörig egoism. Varje samhälls utveckling och trivsel — och härför vore också ett skäligt skattetryck en oundgänglig förutsättning — vore också ett riksintresse, som borde hava statsmakternas stöd.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har med sitt yttrande i ärendet överlämnat, bland annat, en av vattenrättsdomaren Thelin på länsstyrelsens begäran upprättad promemoria, närmast berörande kostnaden för resor av domstolens ledamöter och sekreterare från Stockholm respektive Göteborg till vissa såsom utgångspunkter för sammanträdesresor lämpade orter inom domsområdet. Av promemorian framgår att — under förutsättning att den nuvarande starka tillströmningen av mål till vattendomstolen hölle i sig, att målen jämväl i fortsättningen fördelade sig på olika delar av domsområdet på samma sätt som hittills, och att domstolen i händelse av förläggning till Göteborg erhöळे egna vattenrättsingenjörer — årliga kostnaden för sagda resor, vilket antal uppskattats till 14, beräknats till högst 3,031 kronor 20 öre vid förläggning i Stockholm och högst 1,384 kronor 80 öre vid förläggning i Göteborg, vadan årliga merkostnaden i förevarande avseende vid förläggning i Stockholm skulle utgöra högst 1,646 kronor 40 öre. Härtill komme traktamentsersättningar, vilka antagits med något eller några 100-tal kronor överstiga motsvarande ersättning vid en förläggning i Göteborg. Thelin håller emellertid för sannolikt att vid en förläggning av domstolen till Stockholm eller Göteborg — under förutsättning i sistnämnda fall att domstolen tilldelades egna ingenjörer — arbetet skulle kunna så planläggas att sammanlagda antalet resor kunde nedbringas till omkring 10 samt att till följd härav den förenämnda merkostnaden skulle komma att uppgå till allenast omkring 1,000 kronor. Beträffande fördelningstendensen har av Thelin ånyo framhållits, att fog förefunnes för det antagandet att målen från Värmland och därtill angränsande trakter komme att öka i antal, men att däremot antalet mål från vissa av de södra och mellersta delarna av domsområdet komme att minska. Om detta antagande visade sig riktigt, skulle merkostnaden nedgå till än mindre belopp.

Länsstyrelsen sammanfattar sitt yttrande sålunda, att länsstyrelsen funne Göteborg såsom förläggningssort för Västerbygdens vattendomstol vara för det allmännas del att bestämt föredraga framför Stockholm. Då härtill komme att av skäl, som advokatavdelningen framlagt, Göteborg för den rättssökande allmänheten i den ojämförligt största delen av domsområdet erbjöde stora fördelar framför Stockholm, finge länsstyrelsen, som i denna del anslöte sig till nämnda avdelnings motivering, med avstyrkande av vattenrättsdoma-

ren Thelius framställning om domstolens förflyttning till Stockholm och av Vänersborgs stads yrkande i ärendet, livligt tillstyrka förslaget om domstolens placering i Göteborg. Länsstyrelsen framhåller i sin skrivelse i huvudsak följande:

Tre förslag till förläggningsorter föreläge: Stockholm, Göteborg och Vänersborg. Då huvudfrågan måste bli den, huruvida domstolen borde vara förlagd i Stockholm eller i någondera av de inom dess verksamhetsområde belägna städer, Göteborg eller Vänersborg, vilka kunde ifrågakomma, finge länsstyrelsen först beröra spörsmålet, vilkendera av de två sistnämnda platserna som borde tillerkännas företrädet. Länsstyrelsen kunde då icke finna annat, än att Göteborg såsom förläggningssort hade både för domstolen själv och för de rättssökande så påfallande företräden, att den omständigheten, att Vänersborg av, som det ville synas, rent tillfälliga skäl kommit att bli platsen för domstolens första förläggning, icke rimligen borde tillmätas någon betydelse. Vänersborgs stads framställning i frågan angåve ju för övrigt, att stadens anspråk på att få förbliva förläggningssort för Västerbygdens vattendomstol närmast grundades på rent kommunalfinansiella skäl.

Att rent principiellt sett en domstols förläggningssort borde ligga inom verksamhetsområdet, syntes länsstyrelsen självklart. Endast om mycket kraftiga praktiska skäl talade för en förläggning utom verksamhetsområdet, kunde en sådan anses berättigad. Enligt länsstyrelsens mening föreläge emellertid i förevarande fall icke tillräckliga skäl härför. Snarare gäve den föreliggande utredningen vid handen, att även praktiskt och ekonomiskt sett Göteborg ägde företräden framför Stockholm såsom förläggningssort. Den enda omständighet av verklig betydelse, som kunnat åberopas till förmån för Stockholm, vore den bättre möjlighet till ekonomiskt utnyttjande av för flera vattendomstolar gemensamma vattenrättsingenjörer, som Stockholmsförläggningen ansetts erbjuda. Emellertid vore att märka, att arbetsbördan vid Västerbygdens vattendomstol inom det vattenbyggnadstekniska området vore av den omfattning, att det under alla förhållanden måste anses nödvändigt, att den vattenbyggnadstekniska vattenrättsingenjören placerades å den ort, där domstolen vore förlagd. Länsstyrelsen ville till och med ifrågasätta, om icke domstolen för framtiden komme att giva full sysselsättning hela året åt en särskild, endast för denna domstol avsedd vattenbyggnadsteknisk ingenjör. Härmed bortelimineras givetvis beträffande denne ingenjör allt behov av förläggning till Stockholm för underlättande av arbetsuppgifternas fullgörande. Vid detta förhållande förmenade länsstyrelsen, att problemet förenklades till att gälla endast den agrikulturtekniske ingenjören, beträffande vilken svårighet ansetts föreligga att undgå verksamhetens uppdelning mellan två eller flera vattendomstolar.

Innan länsstyrelsen närmare inginge på frågan om konsekvenserna av att dylik delning av den agrikulturtekniske ingenjörens arbete alltjämt erfordrades, ville länsstyrelsen fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som kunde komma att få en viss betydelse för det föreliggande spörsmålet. Länsstyrelsen syftade på att ett sakkunnigbetänkande med förslag till lagstiftning angående grundvatten nyligen framlagts. Komme frågan om grundvattentillgångarnas tillgodogörande att avgöras enligt detta förslag, gäves därigenom nya och omfattande uppgifter åt vattendomstolarna, uppgifter, som, såvitt länsstyrelsen kunde finna, skulle väl lämpa sig att beredas just av de agrikulturtekniska vattenrättsingenjörerna. Att grundvattenfrågorna skulle få en alldeles särskild vikt i Göteborgs och Bohus län med dess rika samhällsbildning och dess sparsamma tillgång på grundvatten, som gäve befintliga förekomster ett ökat värde, vore självklart, och det mycket stora antal vattenlednings-

frågor, som redan nu vore aktuella inom länet, gäve fullgod anledning att vänta, att vattendomstolen åtminstone i detta län skulle få en livlig sysselsättning med dylika spörsmål. Samtidigt som detta förhållande redan i och för sig kunde åberopas som ett ytterligare skäl för domstolens förläggning till Göteborg, torde det giva stöd för antagandet, att genom grundvattenfrågornas tillkomst den vid Västerbygdens vattendomstol anställde agrikulturtekniske ingenjören skulle erhålla så ökade arbetsuppgifter inom denna domstols område, att hans verksamhet där toge mer än hälften av hans arbetskraft i anspråk och att alltså hans placering å samma domstols förläggningssort vore fullt motiverad, även om han alltså måste tjänstgöra också vid andra vattendomstolar. Icke heller den agrikulturtekniske ingenjörens arbetsförhållanden kunde under dessa förhållanden i och för sig åberopas som stöd för att förläggningssorten borde vara Stockholm. Endast under förutsättning att en avsevärd kostnadsbesparing vore att vinna genom att Västerbygdens vattendomstol och båda dess ingenjörer förlades till Stockholm, kunde ett dylikt anordnande av förläggningen anses försvarbart.

Länsstyrelsen hade uttalat, att man för framtiden borde räkna med att Västerbygdens vattendomstol måste kunna disponera över den vattenbyggnadstekniska ingenjörens arbetskraft helt och hållet och den agrikulturtekniske ingenjörens arbetskraft till mer än hälften. Vore denna mening riktig, kunde för domstolens del kostnadsfrågan uppläggas så, att man mot vartannat väge å ena sidan kostnaderna för domstolens resor från Göteborg till vederbörande sammanträdesställen jämte kostnaderna för den agrikulturtekniske ingenjörens resor för tjänstgöring vid annan eller andra vattendomstolar under en kortare del av året och å den andra sidan kostnaderna för domstolens resor från Stockholm till sammanträdesorterna, varjämte givetvis lokalkostnaderna å den ena eller andra förläggningssorten borde beaktas.

Såvitt länsstyrelsen kunde bedöma frågan, talade de siffror, som vattenrättsdomaren Thelin lämnat i sin promemoria, klart för att resekostnaderna under här angivna förutsättningar bleve avsevärt billigare med Göteborg än med Stockholm som förläggningssort för domstolen, i allt fall därest icke för framtiden domstolens sammanträden komme att i motsats mot nu till mycket väsentlig del hållas i de delar av domstolens verksamhetsområde, som hade lika lätta och billiga eller lättare och billigare kommunikationer med Stockholm än med Göteborg, med andra ord områdets längst åt nordost belägna delar. Vattenrättsdomaren Thelin hade emellertid gjort gällande, att vattenrättsmålen vid Västerbygdens vattendomstol komme att mer och mer till sitt relativa antal ökas i domsområdets norra och nordöstra delar i jämförelse med området i övrigt, något som skulle förskjuta resekostnads-siffrorna till Stockholms förmån. Även om länsstyrelsen icke ansåge sig kunna bestrida möjligheten av denna uppfattnings riktighet, vågade länsstyrelsen antaga, att en dylik förskjutning i frekvenshänseende av målen mellan domsområdets olika delar icke rimligen kunde äga rum i så stor omfattning, att icke ändå Göteborg bleve den fördelaktigare förläggningssorten för handläggningen av det långt övervägande antalet mål. Härtill komme, att vattenrättsdomaren säkerligen framställt sitt antagande utan kännedom om att för detta läns vidkommande en betydande ökning av vattenrättsmålen vore att vänta åtminstone för ett ansevärt antal år framåt. Förutom vad som nämnts beträffande grundvattenfrågor vore nämligen att märka, att under de närmaste åren minst ett sextiotal fiskehamnsfrågor torde komma att påkalla vattendomstolens medverkan, samt att inom länet andra hamnföretag, brobyggnader och farledsspörsmål till stort antal likaledes väntade på sin lösning.

När fråga varit om domstolens resekostnader, hade vattenrättsdomaren vidare framhållit, att med hänsyn till tidsbesparing och för reseräkningarnas nedbringande Västerbygdens vattendomstol i betydande utsträckning plågade sammanföra ett flertal sammanträden å sinsemellan närbelägna platser till samma resa från domstolens förläggningssort. Genom en dylik koncentration, som vattenrättsdomaren ansett även för framtiden böra bli va det normala, skulle enligt hans mening de företräden, Göteborg och Stockholm genom sina förträffliga järnvägskommunikationer få rent av en fördelaktigare ställning. Mot detta ville länsstyrelsen anföra, dels att Göteborgs järnvägskommunikationer — även när det gällde nattågsförbindelser och i fråga om anlåtande av statens järnvägar — ingalunda vore Stockholms underlägsna för resor inom Västerbygdens vattendomstols område, utan tvärtom, med undantag endast för områdets längst i nordost belägna delar, dels att en sådan koncentration av målen till samma resa, som vattenrättsdomaren Thelin sålunda förordade, ingalunda i och för sig vore önskvärd. En dylik anordning medförde nämligen med nödvändighet, att vissa mål måste utan särskilda skäl i övrigt vila i avbidan på att lämpligt antal ärenden, som berörde viss trakt, hunnit samlas. Vattenmålens betydelse för de av dem berörda orternas ekonomi och näringsförhållanden gjorde det särskilt önskvärt, att dylika anledningar till målens fördröjande icke behöfve förekomma. Att märka vore då, att Göteborg vore så beläget, att en mycket anseelig del av Västerbygdens vattendomstols område kunde därifrån nås med ett par timmars järnvägs- eller bilresa, vilket medgäve, att förrättning för visst måls handläggning kunde ordnas så, att både resan till förrättningen och återresan till förläggningssorten kunde äga rum på samma dag och utan att genom nattresor eller eljest oskäligt trötta domstolens ledamöter. Alldeles särskilt gällde detta de trakter av domstolens verksamhetsområde, där beredskapsarbeten och andra företag till avhjälpande av arbetslöshet förekomme och där alltså särskild skyndsamhet med ärendenas handläggning av sociala skäl vore behöfelig. Att resor från Stockholm till dessa förrättningsorter eller överbud till orter inom domsområdet icke kunde anordnas på detta enkla och bekväma sätt vore påtagligt.

Kommer så frågan om domstolslokaler. I vad mån sådana utan större kostnad för statsverket stode till buds i Stockholm, undandrog sig länsstyrelsens bedömande. Däremot ville länsstyrelsen framhålla, att lokalfrågan icke för Göteborgs vidkommande beredde några svårigheter. Skulle det visa sig, att närmast ifrågasatt lokal — en av våningarna i riksbankshuset i Göteborg — med större fördel kunde utnyttjas för annat ändamål än till lokal för Västerbygdens vattendomstol, funnes en annan möjlighet till lokalfrågans lösning, som länsstyrelsen för sin del ville särskilt fästa uppmärksamheten på. Länsstyrelsen syftade på domstolens inrymmande i den nya byggnad för tillgodoseende av länsstyrelsens eget ökade utrymmesbehov och av lokalbehovet för vissa länsstyrelsen närstående institutioner, för vilken tomtfrågan nyligen i annat sammanhang förelagts Kungl. Maj:t. Placerades vattendomstolen i denna länsstyrelsens annexbyggnad, skulle måhända vissa fördelar vara att vinna genom att i samma byggnad andra tekniskt sakkunniga vore förlagda, i första hand länets vägingenjör och länsarkitekt.

I anledning av länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län yttrande har vattenrättsdomaren Thelin inkommit med erinringar i en den 14 januari 1938 dagtecknad promemoria. I promemorian framhålles till en början gent emot länsstyrelsens förmodan om icke Västerbygdens vattendomstol

för framtiden komme att giva full sysselsättning åt en enbart för denna vattendomstol avsedd vattenbyggnadsteknisk ingenjör, att antalet till vattendomstolen under år 1937 inkomna mål uppgått till 103 eller sålunda till ett lägre antal än under vart och ett av de fyra närmast föregående åren samt att detta förhållande torde få anses i viss mån bekräfta riktigheten av vattendomstolens uttalande rörande den sannolika framtida omfattningen av de på den vattenbyggnadstekniska ingenjören ankommande arbetsuppgifterna.

Beträffande betydelsen av en blivande lagstiftning om grundvatten m. m. för spörsmålet om de agrikulturtekniska vattenrättsingenjörernas arbetsförhållanden anföres i promemorian följande:

I denna fråga finge först erinras, att det föreliggande lagförslaget begränsade vattendomstolarnas befattning med grundvattenfrågor till att huvudsakligast gälla sådana företag, som vore av större betydelse för grundvattenförhållandena, medan däremot företagen av mindre räckvidd vore avsedda att överlämnas till de allmänna domstolarnas behandling. Vidare finge framhållas, att inom vattendomstolarna med deras nuvarande sammansättning icke finnes företrädd någon specialsakkunskap på ifrågavarande område, samt att det enligt motiven till lagförslaget vore tänkt att denna brist skulle åtminstone tillsvidare avhjälpas genom tillkallande av särskilda sakkunniga, vilka emellertid icke skulle ingå såsom ledamöter av vattendomstolarna. Arbetet med granskningen och beredandet av målen om grundvatten komme naturligtvis såvitt den tekniska sidan anginge att i allt väsentligt uppdragas åt dessa sakkunniga. Tillgången på grundvatten vore, såsom länsstyrelsen framhållit, i Göteborgs och Bohus län sparsam. Men även inom övriga delar av Västerbygdens vattendomstols verksamhetsområde vore grundvattentillgångarna tämligen sparsamt förekommande och i regel av ringa mäktighet. Samhällen och andra orter med sammanträngd bebyggelse inom nämnda område torde därför framdeles som hittills bliva för sin vattenförsörjning hänvisade främst till ytvattenförekommsterna. Av de i länsstyrelsens utlåtande omnämnda, nu aktuella vattenledningsfrågorna torde också de allra flesta avse utnyttjande av ytvatten.

I anseende till nu anmärkta förhållanden kunde Thelin icke finna annat, än att en lagstiftning rörande grundvatten i enlighet med omförmälda förslag icke komme att medföra vare sig för vattendomstolen såsom sådan eller för dess enskilda, tekniskt utbildade ledamöter annat än en högst oväsentlig ökning i arbetsuppgifterna.

I promemorian anföres vidare — under erinran om att Thelin i sin framställning om vattendomstolens förflyttning till Stockholm uttalat, att det med fog kunde antagas att målen från domsområdets norra och nordöstra delar komme att öka i antal, men att däremot målens antal från områdets övriga delar komme att minska, samt att länsstyrelsen häremot gjort gällande, att för Göteborgs och Bohus läns vidkommande en betydande ökning av vattenmålen vore att emotse åtminstone för ett ansevärt antal år framåt — att vad länsstyrelsen i sistnämnda hänseende anført icke rubbat Thelins uppfattning om den sannolika framtida fördelningen av målen från domsområdets olika delar. Härom anföres närmare:

De omständigheter länsstyrelsen åberopat till stöd för riktigheten av sin uppfattning torde till huvudsaklig del vara grundade på en inom länet företagen inventering av företag, som kunde tänkas ifrågakomma såsom objekt

för beredskaps- eller andra dylika arbeten till avhjälpande av en redan förefintlig eller framdeles uppkommande arbetslöshet. Vad först anginge de i utlåtandet omnämnda brobyggnadsföretagen finge anmärkas, att antalet mål rörande dylika företag från Göteborgs och Bohus län under femårsperioden 1933—1937 uppgått till 64, samt att i de vägföretag, som funnes upptagna i den för länet nu gällande flerårsplanen, avseende perioden 1937—1940, inginge brobyggnader till ett antal av 14. För länets vidkommande torde således för de kommande åren vara att emotse en väsentlig minskning i antalet mål rörande företag av ifrågavarande art. Beträffande övriga i länsstyrelsens utlåtande omnämnda företag, som skulle kunna väntas under de närmaste åren medföra en ökning av antalet mål från detta län, hade arbetschefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens byggnadskontor för västra distriktets hamnarbeten meddelat, att å byggnadskontoret färdigställts förslag rörande 12 företag om inrättande av fiskehamnar, att av dessa företag, vilka beräknats draga en kostnad av tillhoppa cirka 2 miljoner kronor, 10 torde vara av beskaffenhet att påfordra vattendomstolens tillstånd för deras genomförande, att å byggnadskontoret för närvarande påginge utredning rörande ytterligare 13 dylika företag, vilka kostnadsberäknats till ungefär 1.7 miljoner kronor och av vilka 11 torde komma att påfordra vattendomstolens medverkan, att den ovan omförmälda inventeringen upptog dels 55 företag, som avsåge inrättande eller förbättrande av fiskehamnar, dels ock 18 företag, som avsåge inrättande av farleder, att av sistnämnda 73 företag ett fyrtiotal torde komma att kräva vattendomstolens medverkan, samt att dessa 73 företag beräknats draga en sammanlagd kostnad av cirka 11.5 miljoner kronor.

Även om det finge förutsättas, att samtliga de ifrågavarande företagen vore av beskaffenhet att av skilda orsaker böra komma till utförande, så syntes det likväl med hänsyn till det tämligen outhärdliga skicket, vari frågan om flertalet av företagen alltjämt befunde sig, ävensom till de betydande kostnader med bidrag av allmänna medel till väsentliga belopp, som företagens genomförande torde komma att kräva, vara föga sannolikt, att ens flertalet av företagen kunde väntas komma till utförande under de närmaste åren. Mest antagligt vore väl att företagen, i den mån de överhuvud taget ansåges böra bli genomförda, komme att utföras successivt och under en lång följd av år. I varje fall torde företagen icke kunna väntas bli genomförda under en så kort tidrymd under den närmaste framtiden, att den ökning i antalet mål från Göteborgs och Bohus län, som företagen skulle kunna medföra, uppvägde den betydande minskning i antalet mål om brobyggnader från samma län, som enligt vad ovan anmärkts vore att emotse inom samma tid. Till jämförelse finge erinras, att under den senaste femårsperioden med dess synnerligen stora arbetslöshet inom länet antalet mål rörande hamn- och farledsanläggningar uppgått till 13. Vidare finge erinras att målen rörande företag av ifrågavarande art i regel tillhörde den grupp av mål, som vållade vattendomstolen det minsta arbetet.

Gentemot länsstyrelsens uttalanden i fråga om domstolens resekostnader anmärkes i promemorian följande:

Förfaringsättet att till en och samma resa sammanföra handläggning av flera mål vore förestavat av domstolens strävanden att inbespara tid och därigenom i möjligaste mån befrämja målens skyndsamma behandling och avgörande samt att icke tillskynda vare sig statsverket eller de enskilda parterna några onödiga utgifter. Den ifrågavarande koncentrationen av handläggningen hade också visat sig vara väl ägnad att befrämja nämnda syften, och densamma utgjorde en bestämd förutsättning för ett ratio-

nellt ordnande av vattendomstolens hela verksamhet. Det syntes i detta sammanhang böra framhållas, att det kritiserade förfaringssättet tillämpades icke blott vid Västerbygdens vattendomstol utan också vid de övriga vattendomstolarna, samt att den nuvarande organisationen av Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar och den sistnämnda domstolens förläggning utanför Stockholm i viss mån uteslöte möjligheten av ett annat förfaringssätt. Även om Västerbygdens vattendomstol förlades till Göteborg och samtidigt därmed tilldelades egna vattenrättsingenjörer, så skulle på grund av förhållandenas egen natur en sådan form för domstolens verksamhet, som länsstyrelsen syntes vilja förorda, nämligen att till handläggning vid sammanträde med domstolen upptaga ett mål så snart den förberedande skriftväxlingen i detsamma blivit avslutad, likväl icke låta sig genomföras i någon större omfattning, och det torde härutinnan vara tillfyllest att erinra därom, att de flesta vattenmålen vore av beskaffenhet att kräva handläggning vid syn på platsen, samt att den tid av året, som medgäve eller lämpade sig för syn å marken, vore förhållandevis begränsad. — Beträffande sådana mål, som av sociala skäl finge anses vara i behov av alldeles särskilt skyndsamt behandling, förtjänade framhållas, att i fråga om dessa mål, vilka till huvudsaklig del torde angå företag om inrättande, utvidgande eller förbättrande av allmänna farleder, hamnar och flottleder, vattenrättsdomaren enligt 11 kapitlet 46 § vattenlagen ägde rätt att, där sökanden anhölle därom, medgiva vidtagande av erforderliga provisoriska åtgärder, samt att vattenrättsdomarens beslut därutinnan lände till efterrättelse utan hinder av anförda besvär, såframt ej vattendomstolen eller vattenöverdomstolen anorlunda förordnade.

Sammanfattningsvis uttalas till sist i promemorian, att det tyvärr vore oestriddigt, att målen vid Västerbygdens vattendomstol icke alltid kunnat beredas det snabba avgörande, som målens vikt och betydelse krävde. Orsakerna härtill vore emellertid icke att söka i några brister i domstolens arbetsmetoder, men i de omständigheter, som funnes angivna i vattenrättsdomarens framställning av den 16 januari 1937 och som alla hade sin yttersta grund i domstolens förläggning utanför Stockholm. Ville man undkomma de olägenheter, som följde av denna förläggning, utan att samtidigt genomföra en, såvitt nu kunde bedömas, i och för sig obehövlig utvidgning av vattendomstolarnas organisation, så torde annan utväg icke stå till buds än den av vattenrättsdomaren tidigare anvisade, nämligen att förflytta Västerbygdens vattendomstol till Stockholm.

I fråga om arbetsbördan vid Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar under åren 1919—1937 hava införskaffats liknande uppgifter som dem vilka tidigare för åren 1919—1936 lämnats beträffande Västerbygdens vattendomstol, varjämte sistnämnda uppgifter kompletterats till att omfatta jämväl år 1937. De sålunda lämnade uppgifterna torde såsom särskilda bilagor (bil. A, B och C) få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

I ärendet har från olika håll framhållits vikten däraf att domstolarna, med hänsyn till det allmännas och de rättssökandes intressen, äro förlagda inom sina respektive domsområden samt att avsteg från denna grundsats icke bör ske, med mindre särskilt kraftiga praktiska skäl tala för en förläggning

*Departements-
chefen.*

utom verksamhetsområdet. Emellertid har ock uttalats att för vattendomstolarnas del, med hänsyn till det sätt varpå vattenmålens handläggning anordnats, den angivna grundsatsen ej har fullt samma betydelse som för övriga underdomstolar. I sådant hänseende är att uppmärksamma föreskriften i 11 kap. 50 § vattenlagen att för prövning av ansökningsmål — de vid vattendomstolarna betydelsefullaste och talrikaste målen — vattendomstol har att sammanträda till syn på stället eller, där målet kan prövas utan syn, å annan plats som är för parterna välbelägen. Denna bestämmelse, vilken jämlikt föreskrifter i 81 och 92 §§ vattenlagen skall i huvudsak iakttagas jämväl vid handläggningen av stämmningsmål samt besvär- och underställningsmål, medför, att vid huvudförhandlingen i vattenmål det i regel blir vattendomstolen som beger sig till parterna och icke tvärtom.

När vattendomstolarna år 1919 inrättades, förlades allenast en av vattendomstolarna, Söderbygdens vattendomstol, utom sitt område, nämligen till Stockholm. År 1932 beslöto emellertid statsmakterna ytterligare ett avsteg från omförmälda grundsats för domstolarnas förläggning, i det att riksdagen då biföll Kungl. Maj:ts förslag om ändrad organisation av vattendomstolarna, innebärande bland annat att kansliet för Västerbygdens vattendomstol skulle flyttas från Vänersborg till Stockholm, där — förutom Söderbygdens vattendomstols kansli — jämväl Österbygdens vattendomstols kansli är beläget. Orsaken till att 1932 års organisationsplan upptog en centralisering till en och samma ort av kanslierna för nämnda tre för mellersta och södra Sverige avsedda vattendomstolar var, som i ärendet redan framhållits, allenast den att den vid samma domstolar då föreliggande och för framtiden beräknade arbetsmängden icke med säkerhet ansågs kunna bereda full sysselsättning åt flera än fyra heltidsanställda vattenrättsingenjörer. Då vattenrättsingenjörerna i egenskap av domare borde göras till ordinarie tjänstemän, men man icke kunde anställa flera dylika befattningshavare än som motsvarade behovet, samt en fördelning av tjänstgöringen på olika, till skilda orter förlagda domstolar ansågs medföra svårigheter, vilka vid en gemensam förläggning kunde undvikas, föreslogs en dylik central förläggning av de tre nämnda vattendomstolarnas kanslier. Med genomförande av den beslutade flyttningen av Västerbygdens vattendomstol till Stockholm har emellertid, i enlighet med uttalanden av dåvarande departementschefen vid frågans behandling inför kamrarna vid 1932 års riksdag, hittills fått anstå i avbidan på slutförandet vid domstolen av målet om sjön Väners reglering samt erfarenhet under tiden rörande verkningarna för domstolsarbetet, särskilt ingenjörernas medverkan däri, av den splittrade förläggningen.

Rörande erfarenheterna i sistnämnda hänseenden under de fem år, som numera förflutit efter det omorganisationen av vattendomstolarna trädde i kraft, tillåter jag mig hänvisa till vad vattenrättsdomaren Thelin och Västerbygdens vattendomstol ävensom vattenrättsdomaren Hamilton därom anfört i sina i detta ärende avgivna, av mig förut återgivna framställningar och yttranden. Härav torde framgå att olägenheterna för arbetet vid förenämnda vattendomstolar av anordningen med gemensamma vattenrättsingenjörer

men förläggning till skilda orter visserligen visat sig avsevärda. Enligt min mening kunna de dock icke anses vara av den svårhetsgrad, att den lokala förläggningen av Västerbygdens vattendomstol — vilken med hänsyn till de obestriddliga fördelar som äro förknippade med en domstols förläggning inom sitt område är önskvärd — bör upphöra.

I detta sammanhang bör ock beaktas att, enligt vad föreliggande uppgifter angående antalet mål vid Västerbygdens, Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar utvisa, dessa domstolars arbetsböda numera nått den omfattning att en förstärkning av de tekniska arbetskrafterna vid domstolarna synes erforderlig, om målens handläggning och avgörande inom skälig tid skall med säkerhet kunna påräknas. Redan i det år 1931 i ämnet avgivna sakkunnigbetänkandet beräknades, med ledning av den då föreliggande arbetsbödan, för de tre sydliga vattendomstolarna fem vattenrättsingenjörer vara erforderliga, därav tre vattenbyggnadstekniska och två agrikulturtekniska ingenjörer, men blev antalet i Kungl. Maj:ts proposition nedsatt till två ingenjörer av vartdera slaget. Sedan år 1930, det sista år för vilket statistiska uppgifter om arbetsmängden förelåg vid tiden för avgivandet av 1932 års proposition, har antalet till de tre sydliga vattendomstolarna inkomna målen starkt stegrats. Medan sålunda under år 1930 upptagits till behandling, vid Österbygdens vattendomstol 62 mål, vid Söderbygdens vattendomstol 58 mål och vid Västerbygdens vattendomstol 54 mål, utgjorde motsvarande antal under år 1937 respektive 92, 79 och 103 mål. Utvecklingen i förevarande hänseende belyses närmare i de förut omförmälda statistiska bilagorna, till vilka jag hänvisar. I fråga om Österbygdens vattendomstol låter sig ökningen till en del förklaras därigenom att domstolens verksamhetsområde undergått en viss förstoring, men ej så beträffande de båda övriga domstolarna, vilkas domsområden förblivit, Söderbygdens i stort sett och Västerbygdens helt, orubbade. Den sålunda ökade tillströmningen av mål avspeglar sig även i en på det hela taget stigande arbetsbalans vid dessa domstolar. Antalet balanserade mål har sålunda stigit vid Österbygdens vattendomstol från 52 vid utgången av år 1930 till 74 vid utgången av år 1937 och vid Söderbygdens vattendomstol från 33 till 67 vid utgången av nämnda år, medan den redan år 1930 synnerligen höga arbetsbalansen vid Västerbygdens vattendomstol, eller 95 mål, företett en obetydlig nedgång till 89 mål vid slutet av år 1937. De nu anförda siffrorna synas mig giva vid handen, att kunde redan år 1932 på sakkunnigt håll behovet uppskattas till fem vattenrättsingenjörer för ifrågavarande tre vattendomstolar, så kan man med så mycket större fog göra det i närvarande stund. I ärendet föreligga också från skilda håll uttalanden i denna riktning. Tveksamhet råder endast därom huruvida ifrågavarande behov kommer att visa sig beständigt. I fråga om arten av den ingenjörsförstärkning, som sålunda får anses erforderlig, råder samstämmig uppfattning därom att denna ur arbetsbödans synpunkt erfordras endast på det vattenbyggnadstekniska området. På det agrikulturtekniska området däremot motiverar arbetsmängden i och för sig icke för närvarande anställande av någon ytterligare vattenrättsingenjör. Möjligen kan en blivande

lagstiftning angående tillgodogörande av grundvattenförekomster m. m. framdeles medföra behov härav.

Därest, såsom jag vill förorda, ytterligare en vattenbyggnadsteknisk ingenjörsbefattning inrättas vid Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar, så hava därmed enligt min mening skälen för en central förläggning jämväl av sistnämnda domstols kansli ytterligare försvagats. Det förefaller mig nämligen, som om med tillgång för sagda domstolar till tre vattenbyggnadstekniska ingenjörer — därvid dessas tjänstgöring bör kunna ordnas så att Västerbygdens vattendomstol får sin vid domstolen nu stationerade ingenjör helt eller åtminstone i det väsentliga för sig själv — olägenheterna för domstolsarbetet av en fortsatt lokal förläggning av domstolen böra bliva i hög grad minskade. Jag förbiser härvid icke de svårigheter som alltjämt komma att förefinnas i fråga om ett rationellt utnyttjande av de agrikulturtekniska ingenjörernas arbetskraft, men jag anser att för närvarande andra åtgärder till bemästrande av dessa svårigheter icke böra ifrågakomma än att de agrikulturtekniska ingenjörerna i mån av verkligt behov beredas ledighet från handläggningen av visst eller vissa mål med särskilda vikarier i sådant avseende. Den av advokatavdelningen i Göteborg framkastade utvägen att såsom bisyssla inrätta en agrikulturteknisk ingenjörsbefattning anser jag icke böra ifrågakomma. Detta skulle nämligen innebära en återgång till det tidigare praktiserade, men år 1932 med hänsyn till erfarenheterna därav utdömda systemet med icke heltidsanställda vattenrättsingenjörer.

På grund av vad sålunda anförts föreslår jag, att från och med nästa budgetår ytterligare en vattenrättsingenjörsbefattning, med sakkunskap särskilt i fråga om byggande i vatten, inrättas för Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar gemensamt. Denna befattning synes med hänsyn till ovissheten om utvecklingen av arbetsbördan vid dessa vattendomstolar böra uppföras å extra stat.

Det är min avsikt att sedermera föreslå Kungl. Maj:t att Västerbygdens vattendomstol bibehålles vid förläggning inom sitt domsområde. I detta sammanhang får jag även framhålla, att vid den föreslagna nyanställningen av en vattenrättsingenjör jämte en lokal förläggning av domstolens kansli uppkomma vissa besparingar för statsverket i form av minskade reseersättningar till domstolens ledamöter samt minskade utgifter i anledning av vattenrättsingenjörernas kanslitjänstgöring, vilka besparingar i viss mån komma att uppväga merutgifterna för den nye vattenrättsingenjören.

I fråga om den ort, där domstolens kansli i händelse av lokal förläggning bör placeras, föreligga i ärendet tre olika förslag. Ett av dessa förordar bibehållandet av nuvarande förläggningsort Vänersborg, ett annat kansliets förflyttning till Göteborg, ett tredje dess förläggning till Karlstad. Av dessa orter anser jag, på skäl som av advokatsamfundets västra avdelning samt av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län utförligt angivits, Göteborg vara att obetingat föredraga. Av vattendomstolens yttrande i ärendet framgår för övrigt att jämväl enligt domstolens uppfattning Göteborg är den lämpligaste kansliorten vid lokal förläggning. Flyttningen synes kunna vara genomförd senast till den 1 oktober 1938.

Jag övergår härefter till att behandla den inverkan, som en förstärkning av arbetskrafterna med en vattenrättsingenjör å extra stat och en förläggning av Västerbygdens vattendomstols kansli till Göteborg kommer att få på personalförteckningen och avlöningsstaten för vattendomstolarna samt anslagsbehovet under budgetåret 1938/1939.

Vad därvid först beträffar personalförteckningen bör densamma under rubriken »Tjänsteman å extra stat» utökas med en befattning såsom vattenrättsingenjör i lönegraden B 30.

I fråga om avlöningsstaten tillkommer en ny anslagspost avseende avlöning till tjänsteman å extra stat. Denna post torde, enligt sedvanliga beräkningsgrunder och efter frånräknande av avdrag till egen- och familjepensionering, böra upptagas till ett belopp av 11,460 — 420 — 411 = 10,629 eller i avrundat tal 10,600 kronor, vilket belopp motsvarar högsta avlöningen å G-ort till en befattningshavare å extra stat i lönegraden B 30.

Beträffande de nu befintliga anslagsposterna i avlöningsstaten är att märka följande. Posten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat bör ökas från nuvarande belopp av 131,700 kronor med 1,900 kronor till 133,600 kronor på den grund att Göteborg hänföres till G-ort, medan Vänersborg tillhör D-ort. Av enahanda anledning bör en höjning med 1,300 kronor företagas i delposten grundavlöningar m. m. under anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal, vilken delpost härefter skulle utföras med (67,700 + 1,200 =) 68,900 kronor. Övriga anslagsposter i avlöningsstaten, eller posterna å 9,000 kronor till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, å 3,200 kronor till avlöningsförhöjningar m. m. och å 9,500 kronor till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, torde kunna bibehållas vid de för närvarande utgående beloppen. Slutresultatet skulle alltså bliva att ifrågavarande anslag bör upptagas med (133,600 + 10,600 + 9,000 + 68,900 + 3,200 + 9,500 =) 234,800 kronor.

Under hänvisning till vad jag i det föregående anfört får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för vattendomstolarna:

Personalförteckning.		Lönegrad
Befattning		
Tjänstemän å ordinarie stat.		
4 vattenrättsdomare		A 2
6 vattenrättsingenjörer		B 30
4 kontorsbiträden		B 4;
Tjänsteman å extra stat.		
1 vattenrättsingenjör		B 30;

Kungl. Maj:ts proposition nr 143.

dels fastställa följande avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	133,600
2. Avlöning till tjänsteman å extra stat, <i>förslagsvis</i>	»	10,600
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	9,000
4. Avlöningar till icke-ordinarie personal:		
a) Grundavlöningar		
m. m.	kronor	68,900
b) Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i> ..	»	3,200
		72,100
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ..	»	9,500
		<hr/>
	Summa kronor	234,800;

dels ock till Vattendomstolarna: Avlöningar för budgetåret 1938/1939 anvisa ett förslagsanslag av kronor 234,800.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.

Bil. A.

Till Västerbygdens vattendomstol inkomna mål.

År	A n s ö k n i n g s m å l										Besvärs- o. underställningsmål			Summa till handläggning upptagna mål						
	Avskrivna mål	ang. kraftanläggning, dämning-rätt, avledning av vatten e. d.	ang. vattenreglering	ang. brobyggnad	ang. fyllning i vatten för anläggning av kaj e. d.	ang. allmän farled	ang. flottedsbyggnader och uppdamning i allmän flottled	ang. flottingsstid, distriktssind. i allm. flottled, fiskeavgift e. d.	ang. flottingsstid, distriktssind. i allm. flottled, fiskeavgift e. d.	ang. betrielse från skyldighet att anordna laxtrappa, allredare o. d.	ang. förande av torrlägggn.-företag	ang. jämkning i best. rör. utförande av torrlägggn.-företag	ang. anstånd med fullbordande av företag enligt vattenlagen		ang. annat	Stämningssmål	rör. inrättande eller utvidgning av allmän flottled	rör. torrlägggn.-företag	rör. kloakledn.-företag	
																				1
1919	1	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	18
1920	4	11	4	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	21	
1921	4	10	3	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1	5	6	—	29	
1922	2	8	4	6	—	1	—	2	—	—	—	—	3	40	6	—	14	—	84	
1923	5	5	2	1	—	—	1	1	—	—	2	—	4	2	9	1	7	—	35	
1924	3	14	4	6	—	—	2	4	—	—	—	—	3	1	5	—	8	—	47	
1925	2	9	1	4	—	—	1	20	2	3	2	—	2	—	12	2	7	—	63	
1926	4	9	1	3	—	1	—	2	—	—	—	—	2	—	5	—	4	—	27	
1927	5	11	—	4	—	—	2	2	1	1	6	1	6	1	11	2	11	—	52	
1928	5	14	3	6	—	—	1	2	2	3	12	2	8	—	—	16	—	69		
1929	4	8	—	8	—	4	1	—	—	—	1	—	13	—	—	17	—	53		
1930	3	9	2	13	—	7	3	1	—	—	2	—	1	—	5	1	9	1	54	
Summa 1919—1930		118	29	53	—	13	12	36	5	13	38	50	83	12	93	1	—	—	552	
1931	2	8	2	20	1	2	1	3	1	—	—	2	5	1	14	—	—	—	60	
1932	4	13	4	30	3	—	3	3	1	2	2	—	5	—	6	—	—	—	72	
1933	9	9	2	39	2	5	2	1	1	2	4	3	7	—	25	—	—	—	102	
1934	1	15	7	50	1	1	1	1	—	1	2	4	7	—	21	1	—	—	112	
1935	3	14	6	40	3	5	4	5	1	1	6	2	6	3	14	—	—	—	110	
1936	2	14	6	59	5	1	—	1	1	4	8	5	6	2	18	—	—	—	130	
1937	2	19	4	30	4	3	2	1	1	4	5	8	9	1	11	1	—	—	103	
Summa 1931—1937		92	31	268	19	17	13	15	6	14	27	24	45	7	109	2	—	—	689	
Summa 1919—1937		210	60	321	19	30	25	51	11	26	62	74	128	19	202	8	—	—	1,241	

Till Österbygdens vattendomstol inkomna mål.

År	Ansökningsmål													Besvärs- o. underställningsmål			Summa till handläggning upptagna mål		
	Avskrivna mål	ang. kraftanläggning, dämning-rätt, avledning av vatten e. d.	ang. vattenreglering	ang. brobyggnad	ang. fyllning i vatten för anläggning av kaj e. d.	ang. allmän farled	ang. flottledsbyggnader och uppställning i allmän flottled	ang. flottled, fiskeavgift o. d. i allm. flottled, distriktssind.	ang. flottningstid, distriktsind.	ang. betrielse från skyldighet att anordna laxtrappa, älledare e. d.	ang. förändring i best. rör. ut-förande av torrlägg.-företag	ang. jämknings i best. rör. ut-förande av torrlägg.-företag	ang. anstånd med fullbordande av företag enligt vattenlagen	ang. annat	Stämningssmål	rör. inrättande eller utvidgning av allmän flottled		rör. torrlägg.-företag	rör. kloakledn.-företag
1919	2	12	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	—	—	—	21
1920	3	12	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	6	—	—	—	22
1921	4	7	2	2	—	2	2	9	—	—	—	—	—	4	4	2	1	—	35
1922	10	10	3	—	—	—	—	2	—	7	—	—	3	4	5	1	7	—	42
1923	7	10	—	3	1	1	5	7	—	—	—	—	1	—	8	1	14	—	51
1924	6	10	3	6	—	1	3	2	3	—	—	—	2	—	5	2	18	1	56
1925	—	10	2	9	4	—	4	4	—	4	—	—	7	1	4	3	14	—	66
1926	1	9	1	8	6	1	1	3	—	1	—	—	4	1	2	1	15	—	53
1927	3	7	4	12	2	3	1	1	3	1	—	—	3	—	4	—	14	—	55
1928	4	9	1	10	1	2	2	—	—	—	—	—	4	1	2	—	8	—	40
1929	—	12	—	16	6	1	3	—	1	1	—	—	7	2	8	1	24	—	82
1930	—	6	—	12	6	3	4	1	4	—	—	—	3	3	1	17	2	—	62
Summa 1919—1930		114	18	79	26	14	27	29	11	14	32	21	53	12	132	3	585		
1931	6	12	6	18	3	—	2	—	—	2	3	2	4	3	16	—	—	—	71
1932	3	9	6	19	6	4	—	1	—	3	—	2	4	—	31	1	—	—	86
1933	3	12	—	20	4	1	5	1	1	1	15	1	5	—	18	1	—	—	85
1934	—	15	5	23	5	—	4	2	—	2	1	2	4	1	9	—	—	—	73
1935	8	6	—	32	—	—	4	1	1	2	2	—	—	—	13	—	—	—	61
1936	—	10	5	23	7	2	—	3	—	2	3	—	3	—	11	—	—	—	69
1937	4	6	2	26	2	4	5	5	1	1	3	13	6	—	18	—	—	—	92
Summa 1931—1937		70	24	161	27	11	20	13	3	13	27	20	26	4	116	2	587		
Summa 1919—1937		184	42	240	53	25	47	42	14	27	59	41	79	16	246	5	1,122		

Till Söderbygdens vattendomstol inkomna mål.

År	A n s ö k n i n g s m å l											Besvär- o. underställningsmål			Summa till handläggning upptagna mål			
	Avskrivna mål	ang. kraftanläggning, dämningsrätt, avledning av vatten e. d.	ang. vattenreglering	ang. brobyggnad	ang. fyllning i vatten för anläggning av kaj e. d.	ang. allmän farled	ang. flottledsbyggnader och uppdamning i allmän flottled	ang. allmän farled	ang. flottningstid, distriktsind. i allm. flottled, fiskeavgift o. d.	ang. befrielse från skyldighet att anordna laxtrappa, älvedare e. d.	ang. jämkning i best. rör. utförande av torrlägg.-företag	ang. anstånd med fullbordande av företag enligt vattenlagen	ang. annat	Stämningssmål		rör. inrättande eller utvidgning av allmän flottled	rör. torrlägg.-företag	rör. kloakledn.-företag
1919	5	22	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	31
1920	5	15	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	27
1921	6	13	4	1	—	—	—	2	—	—	4	2	5	—	7	—	—	38
1922	7	15	1	1	—	—	—	—	1	—	2	2	3	—	8	—	—	33
1923	9	22	5	—	—	—	—	—	2	1	2	1	9	—	27	—	—	69
1924	8	8	3	2	—	1	—	—	—	2	3	—	7	—	12	—	—	38
1925	2	15	3	1	—	—	—	—	—	4	3	—	11	1	20	—	—	58
1926	7	18	3	4	—	—	—	—	—	7	—	6	1	17	1	—	—	57
1927	6	12	2	3	3	—	—	—	1	2	8	1	4	—	21	—	—	57
1928	7	23	2	4	1	2	—	—	—	1	9	3	10	—	22	1	—	78
1929	7	11	—	6	3	3	—	—	—	3	11	—	4	—	29	—	—	70
1930	4	17	1	4	2	1	1	1	—	2	5	2	7	—	15	—	—	58
Summa 1919—1930		191	32	29	9	7	1	3	4	16	54	11	76	2	178	2	—	614
1931	5	11	2	9	—	1	—	—	—	—	3	8	11	1	25	2	—	73
1932	5	15	1	12	2	—	—	—	—	1	1	4	8	—	13	—	—	57
1933	12	13	9	17	1	2	—	1	2	1	4	2	12	—	29	—	—	93
1934	1	19	4	12	3	3	—	—	—	—	8	5	8	—	16	2	—	80
1935	—	19	4	41	2	1	1	—	2	3	4	5	3	—	19	—	—	104
1936	3	12	1	27	—	4	—	1	2	1	3	3	5	—	23	1	—	83
1937	3	20	1	19	—	—	—	—	5	3	6	1	4	—	22	—	—	81
Summa 1931—1937		109	22	137	8	11	1	2	11	9	29	28	51	1	147	5	—	571
Summa 1919—1937		300	54	166	17	18	2	5	15	24	83	39	127	3	325	7	—	1,185